

סוגיות בשוק העבודה בישראל

אתגרים, מדיניות ואוכלוסיות מגוונות

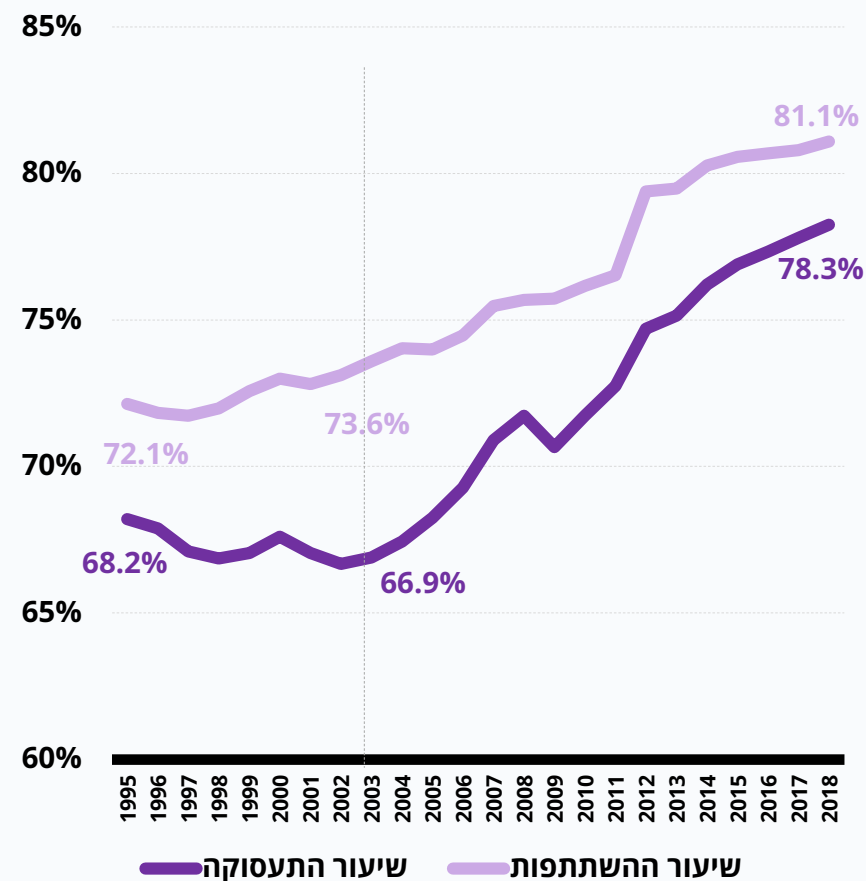
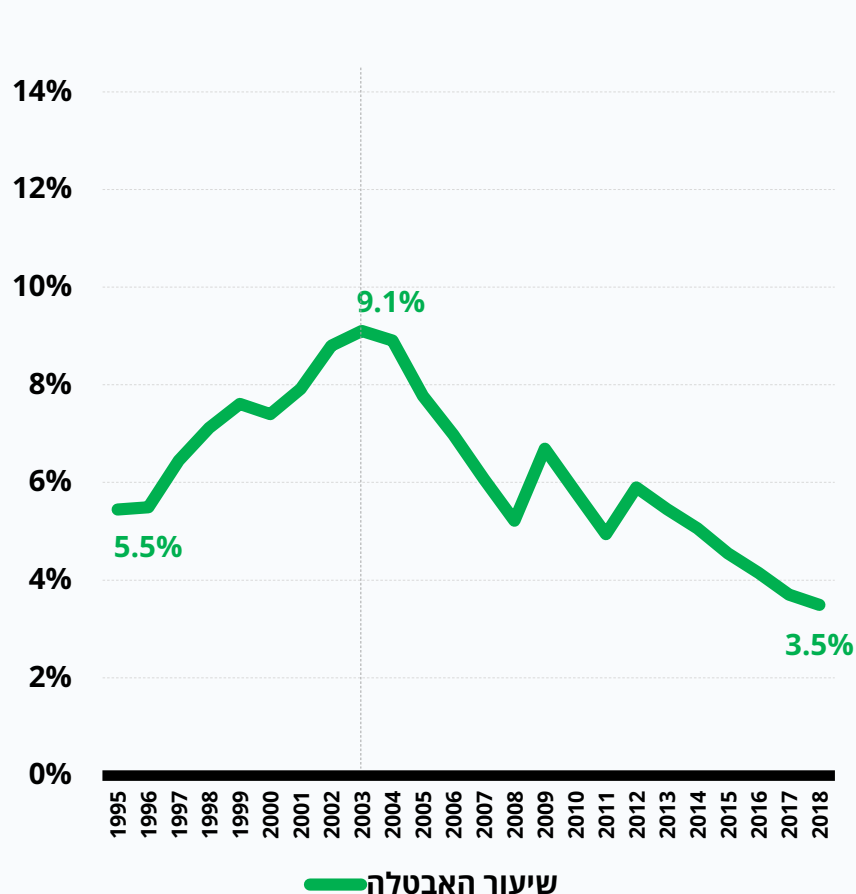
ניצה (קלינר) קסיר

פורום מנכ"ל וסגל בכיר, עיריית ירושלים
מכון מגיד, ירושלים

תעסוקה, השתתפות בכוח עבודה ואבטלה

מצב שוק העבודה טוב:
עלייה מתמשכת בשיעורי
ההשתתפות והתעסוקה
לצד ירידה של שיעור
האבטלה

שיעורי תעסוקה, השתתפות (בכוח העבודה) ואבטלה בישראל גילי 25-64, אחוזים, 1995-2018

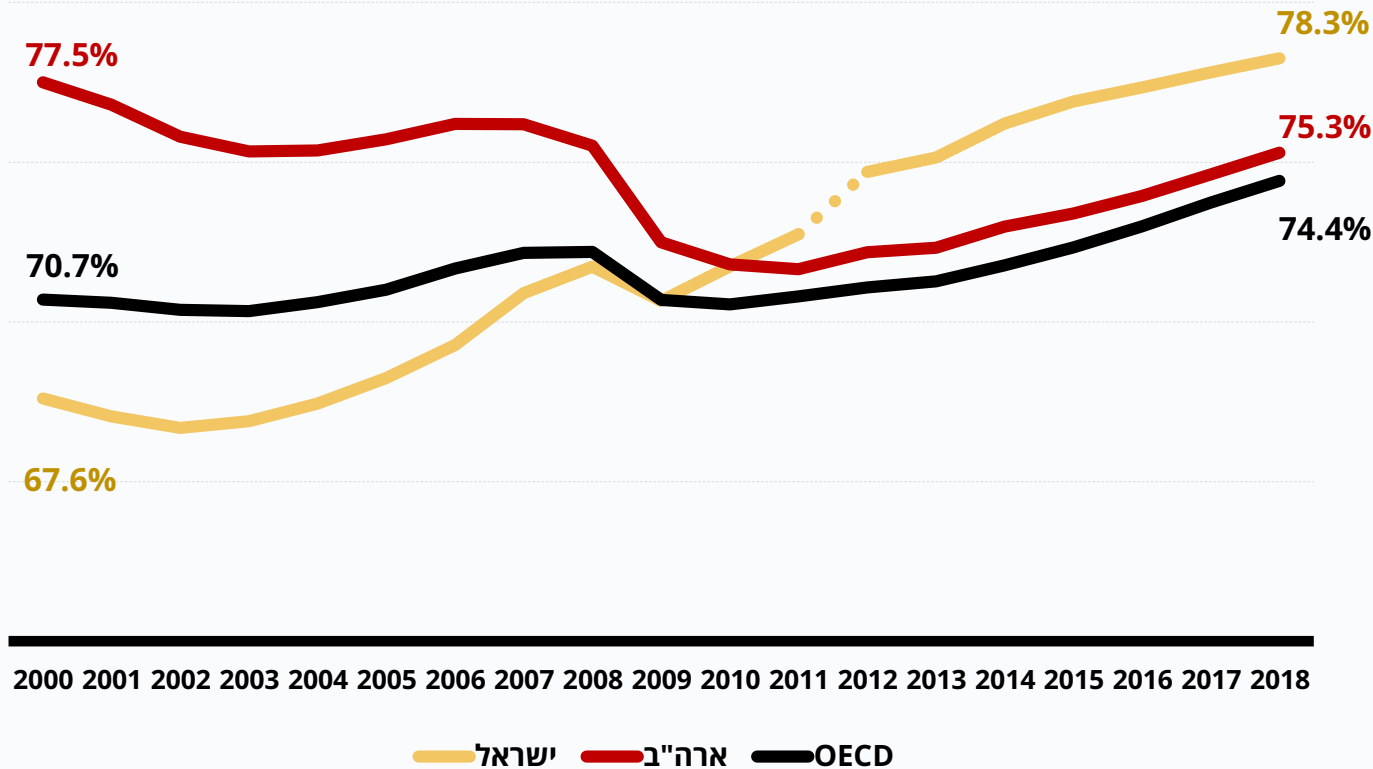

מקור: עיבודים לסקרי כוח אדם, קובץ יעדי ממשלה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שנים 1995-2018.

תעסוקה

שיעור תעסוקה

מגמת שיעור התעסוקה בישראל, בהשוואה לארה"ב ולממוצע ה-OECD, 2018-2000

בהשוואה לארה"ב ולממוצע ה-OECD, שיעור התעסוקה בישראל גבוה - השיעור בקרב גברים דומה ובקרב נשים גבוה משמעותית

ממוצע OECD	ארה"ב	ישראל	
83.3%	82.0%	82.5%	גברים
65.8%	68.9%	74.2%	נשים

Data: [OECD stat](https://data.oecd.org/), percentage of working age (25-64) population.

נתוני מדינת ישראל: סקר כוח אדם של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, גילי עבודה מרכזיים (25-64), שנים 2018-2000.

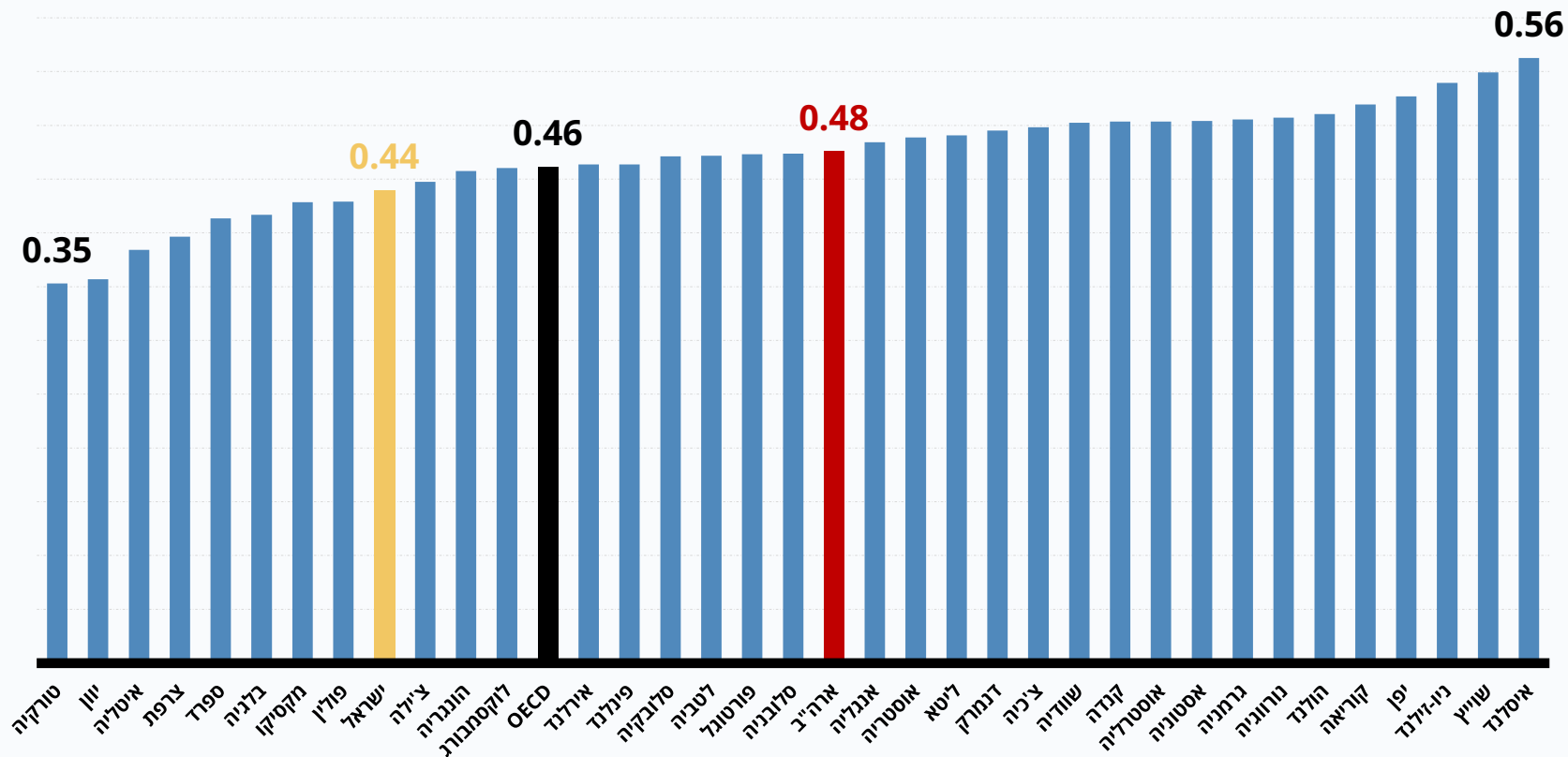
מדיניות תעסוקה

- תמונת המקרו של שוק העבודה טובה
- למרות האמור, בשנים האחרונות מתגברים המשאבים והכלים הממשלתיים לשיפור שוק העבודה
- הסיבה, למרות המצב הטוב, עומדים בפני המשק בעיות ואתגרים המהווים סכנה על החוסן הכלכלי והלכידות החברתית של ישראל

יחס עובדים-אוכלוסייה

אוכלוסייה

יחס עובדים-אוכלוסייה, השוואה בינלאומית 2018

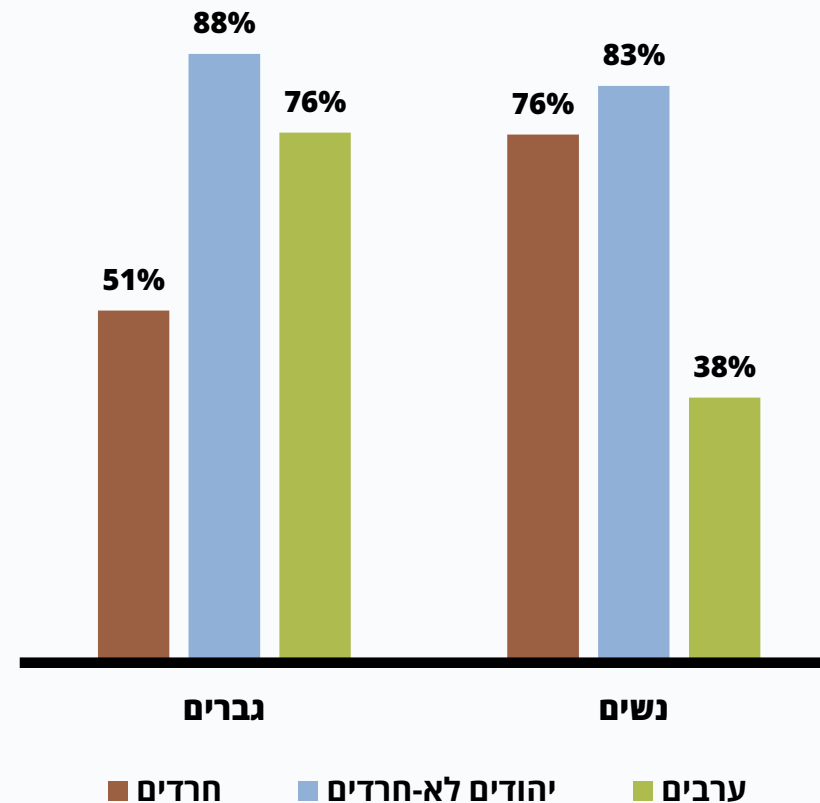
Data: [OECD stat](https://data.oecd.org/)

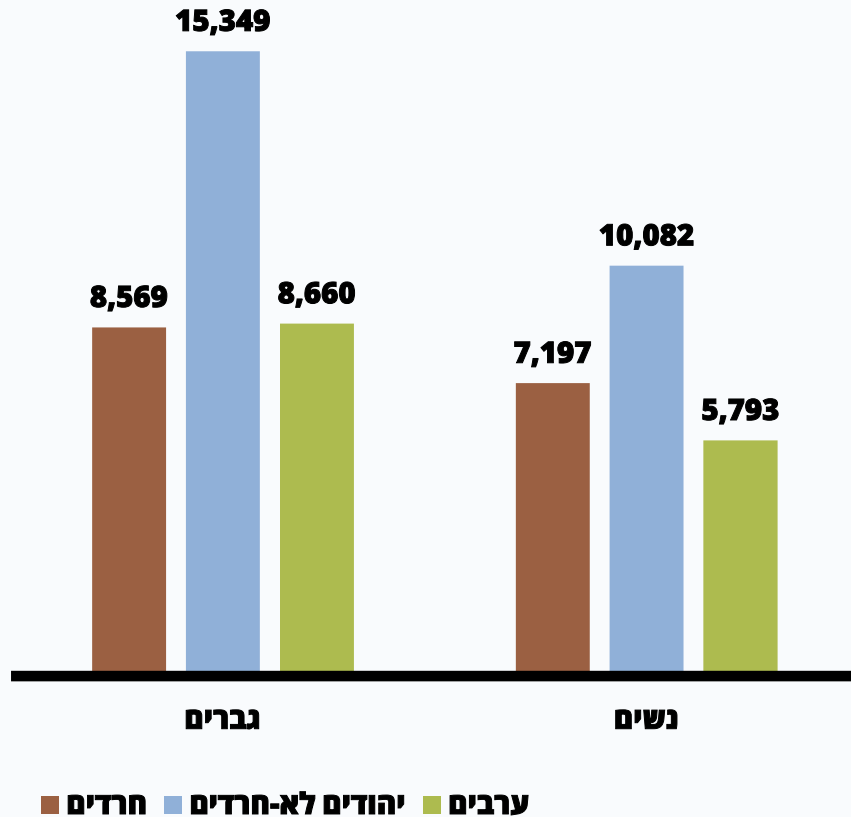
אוכלוסיות שונות בשוק העבודה

שוק העבודה במצב מצוין, עם זאת שילובן בשוק העבודה של החברה החרדית והערבית, המהוות כשליש מהאוכלוסייה, רחוק מלהשביע רצון

שיעור התעסוקה
לפי מגזר ומגדר, גילים 25-64, שנת 2018

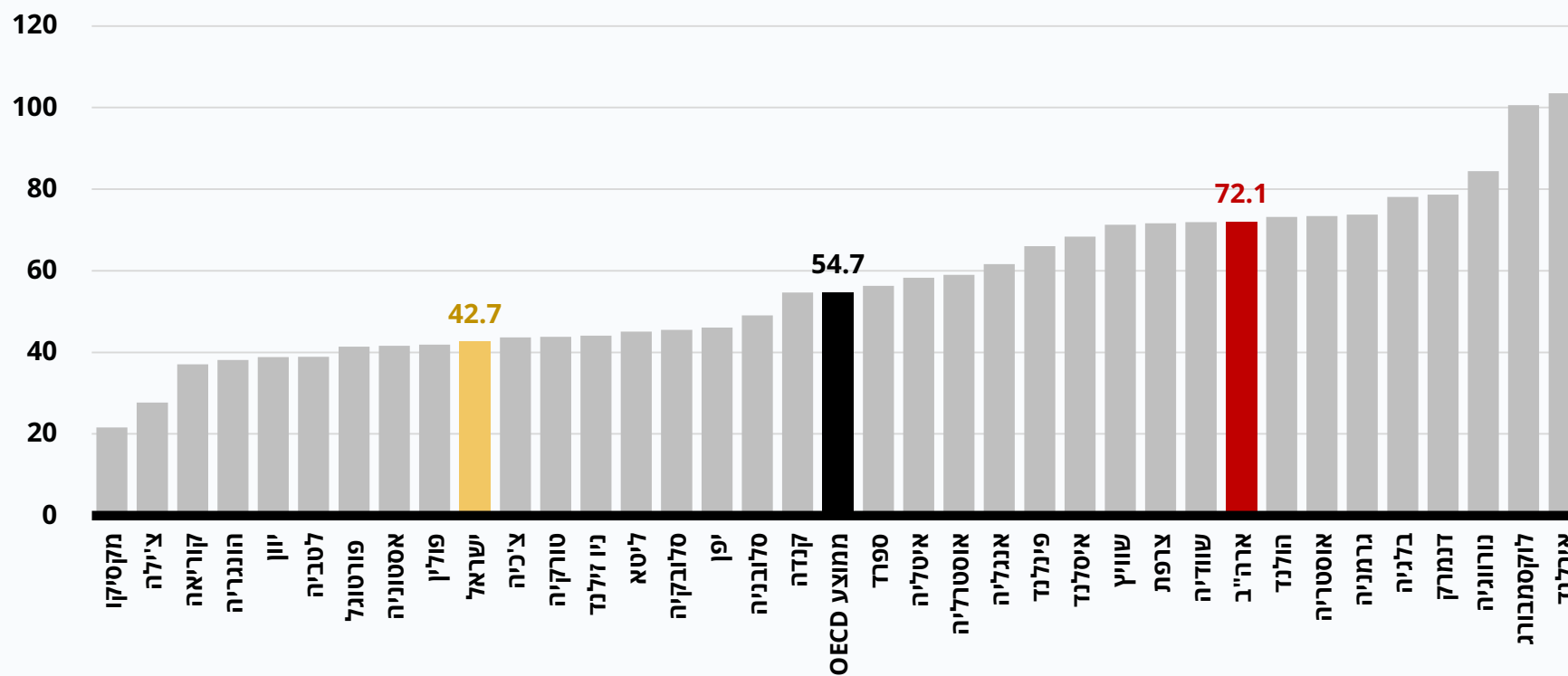
שכר חודשי לשכיר
לפי מגזר ומגדר, גילים 25-64, שנת 2017

מקור: ניצה (קלינר) קסיר ודמיטרי רומנוב, 2018. "איכות חיים של אוכלוסיות בחברה הישראלית - מבט השוואתי", המכון החרדי למחקרי מדיניות. עיבודים לסקר הוצאות משק הבית של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2017 (חרדים - לפי הגדרה עצמית).

פריון העבודה

פריון העבודה, תוצר לשעת עבודה, ישראל בהשוואה למדינות ה-OECD, 2018

מנוע הצמיחה
העתידי במשק חייב
להישען על פריון
העבודה

בין הסיבות לפריון הנמוך **רמת ההון האנושי** □

הפריון נמוך בקרב חלק מהאוכלוסיות □

Data: [OECD stat](https://data.oecd.org/), USD, current prices and PPPs. For Mexico, Chile, Korea, Israel, Turkey, Japan, OECD average, Australia, Switzerland and the USA the most recent data is from 2017.

דגש המדיניות לשנים הקרובות

קביעת יעדי תעסוקה
(שיעור ואיכות), גיבוש כלים
רוחביים להגברת הפריון
במשק ובחינת שינויים
מבניים בטיפול הממשלתי
בתחום התעסוקה

הרחבת התעסוקה במשק

- הצבת יעדי תעסוקה – שיעור ואיכות תעסוקה
- גיבוש ויישום של כלים רוחביים בטיפול הממשלתי בתחום התעסוקה

הגדלת שילובן בשוק העבודה של אוכלוסיות מגוונות

- הצבת יעדי תעסוקה
- הפעלת תוכניות תעסוקה חדשות וקיימות, המותאמות לאוכלוסיות היעד

הגדלת פריון העבודה – העלאת ההון האנושי של העובדים

- העלאת ההון האנושי של העובדים ושיפור מידת התאמת הכשרתם לצרכי המעסיקים והמשק
- יצירת מנגנוני הכשרה גמישים, עדכניים ודיגיטליים
- הצבת מדדים לבחינה שוטפת של מידת ההצלחה

מוכנות לשוק העבודה המשתנה

- פיתוח ויישום של כלים חדשים בתחום ההכון והמידע התעסוקתי
- שיפור המתאם בין כישורי הפרטים לתעסוקתם – skills mismatch
- גיבוש והפעלה של כלים ופלטפורמות להקניית כישורים ומיומנויות נדרשים וללמידה לאורך החיים
- יצירת גמישות במערכות התעסוקה הממשלתיות הרלוונטיות לשם התאמתן לעולם העבודה המשתנה

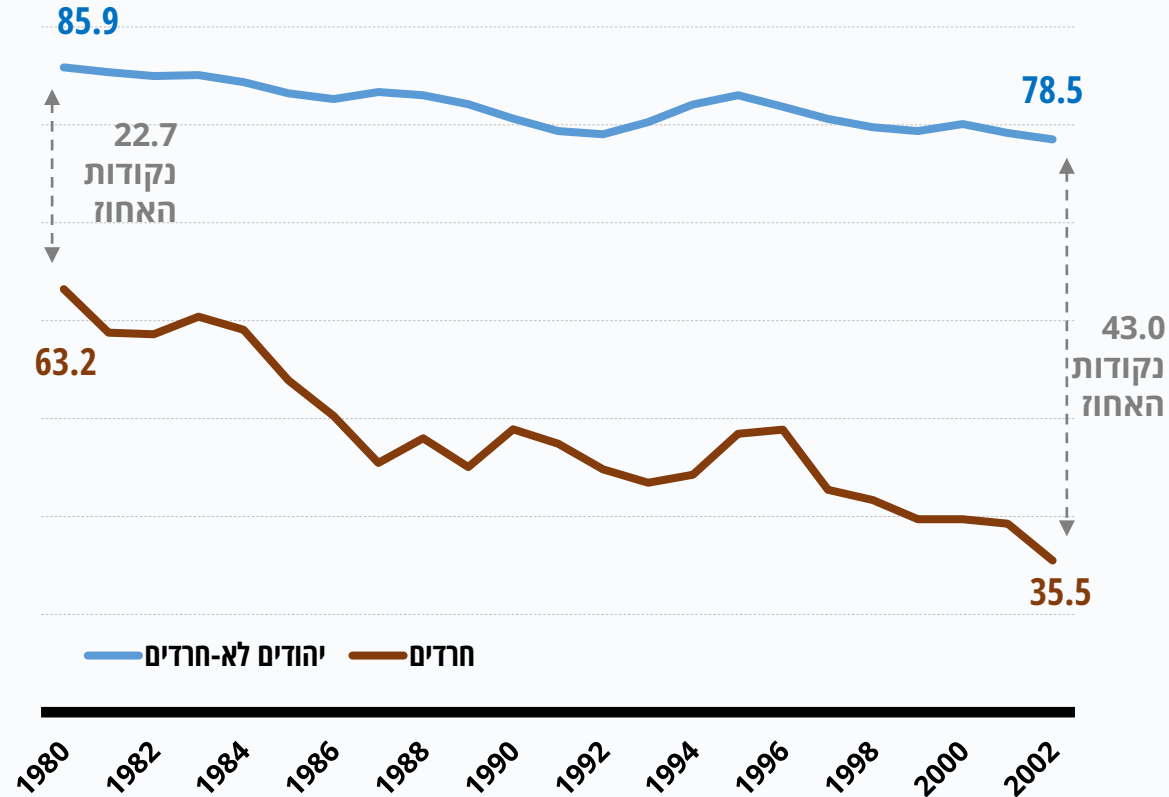
מקור: ועדת תעסוקה 2030.

חרדים

תעסוקת גברים

מ-1982 ועד 2002, שיעור התעסוקה של גברים חרדים ירד ב-27.7 נקודות האחוז

שיעור תעסוקה של גברים, אחוזים

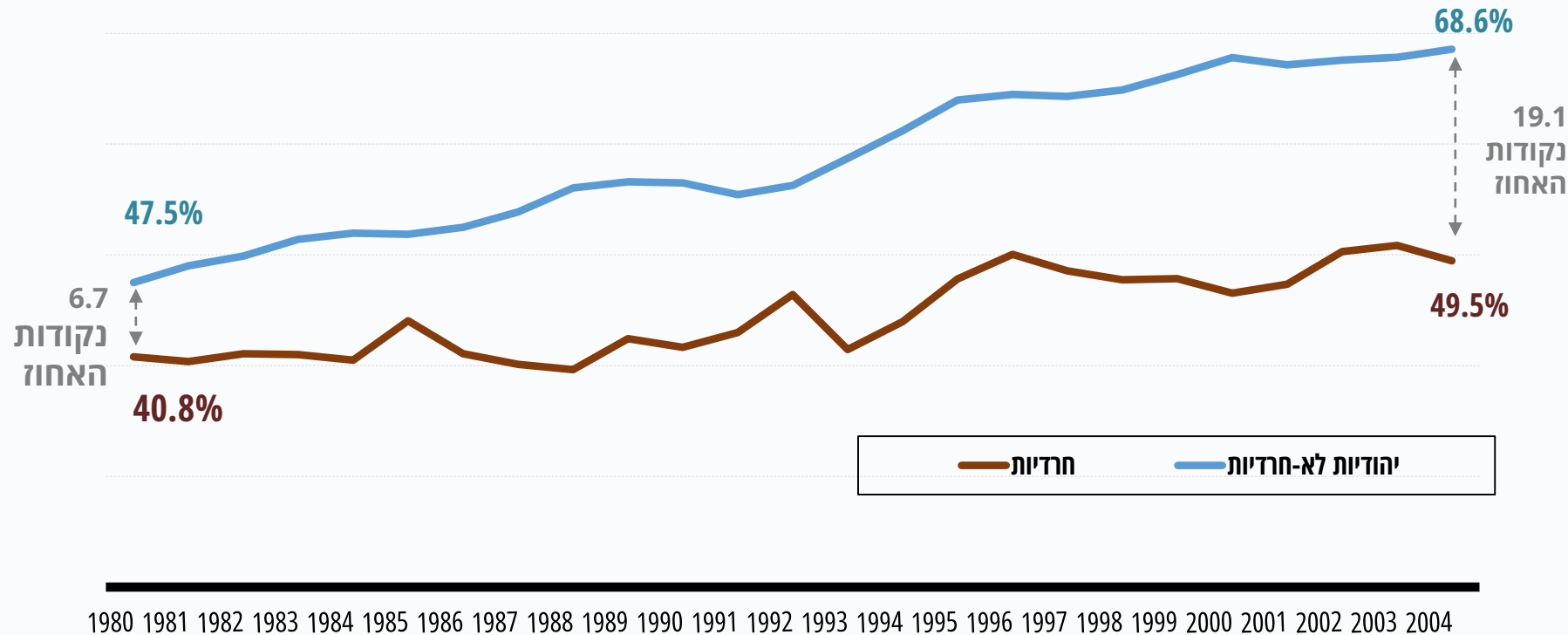
מקור: עיבודים לסקרי כוח אדם של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, לשנים 1980-2004, גילי 25-64.

הסברים לירידה הניכרת בשיעור תעסוקת גברים חרדים

1. ביסוס "חברת הלומדים" - שינוי התנהגותי מתרחש בהדרגה
2. ביטול המכסה של דחויי השירות הצבאי ("תורתו אומנותו") ב-1977
3. הגדלה של היקף התמיכות הממשלתיות

תעסוקת נשים

שיעור תעסוקה של נשים, אחוזים

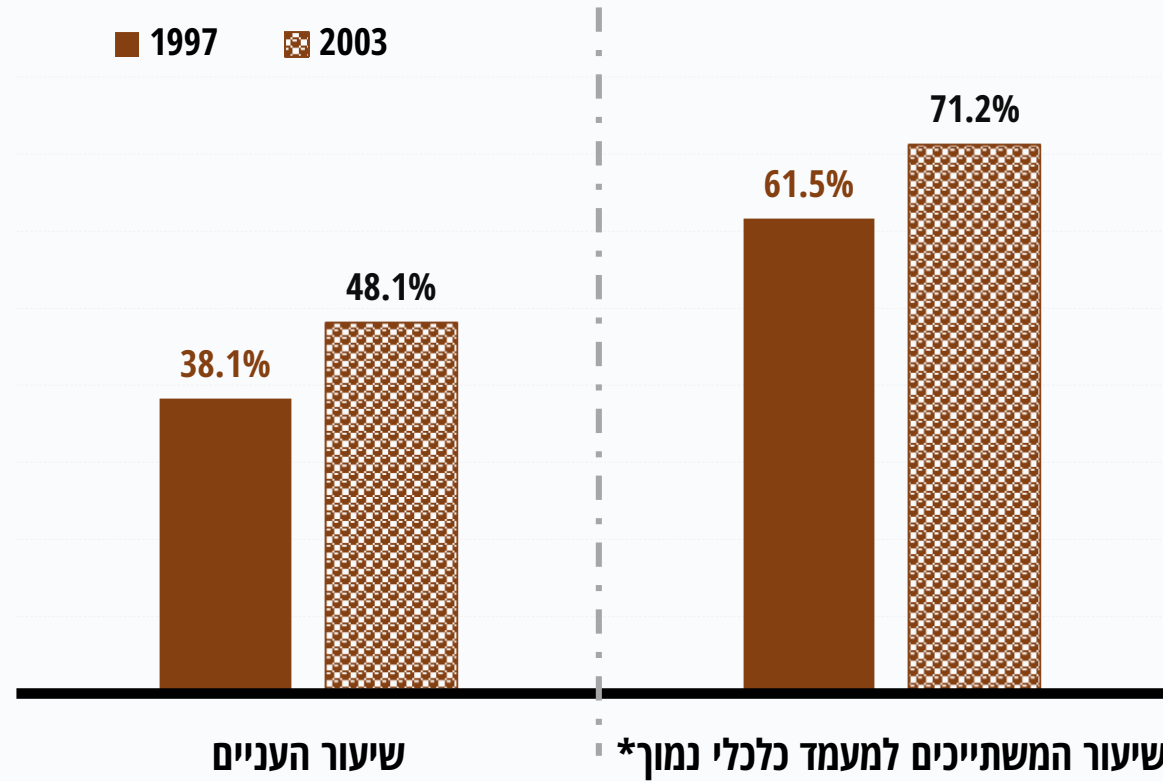

העלייה בשיעור התעסוקה של הנשים החרדיות לא קיזזה את הירידה של שיעור התעסוקה של הגברים (קיזזה רק כשליש מהירידה)

מקור: עיבודים לסקרי כוח אדם של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, לשנים 1980–2004, גילי 25–64.

השלכות כלכליות על החברה החרדית

שיעור העניים והמשתייכים למעמד כלכלי נמוך בחברה החרדית

מעמד כלכלי נמוך: משקי הבית שהכנסתם נמוכה מ-75% מההכנסה החציונית (לנפש סטנדרטית)

מקור: עיבודים לסקרי הכנסות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לשנים 1997 ו-2003. המעמדות הכלכליים חושבו למשקי בית שבהם ראש משק הבית מעל גיל 25.

רקע מקרו-כלכלי בישראל

שינויי מדיניות

□ מרווחה לתעסוקה

- קיצוץ קצבאות
- צעדים אקטיביים לעידוד תעסוקה – תכניות לכלל האוכלוסייה ולאוכלוסיות מגוונות

□ צבא

- הקלות על יציאה בני ישיבה לעבודה
- מסלולים ייעודיים לחרדים

□ פתיחת מכללות

□ שפל כלכלי

□ שיעור תעסוקה של גברים יורד, ונמוך בהשוואה בינלאומית

□ שיעור גבוה של אנשים המסתמכים על תשלומי העברה

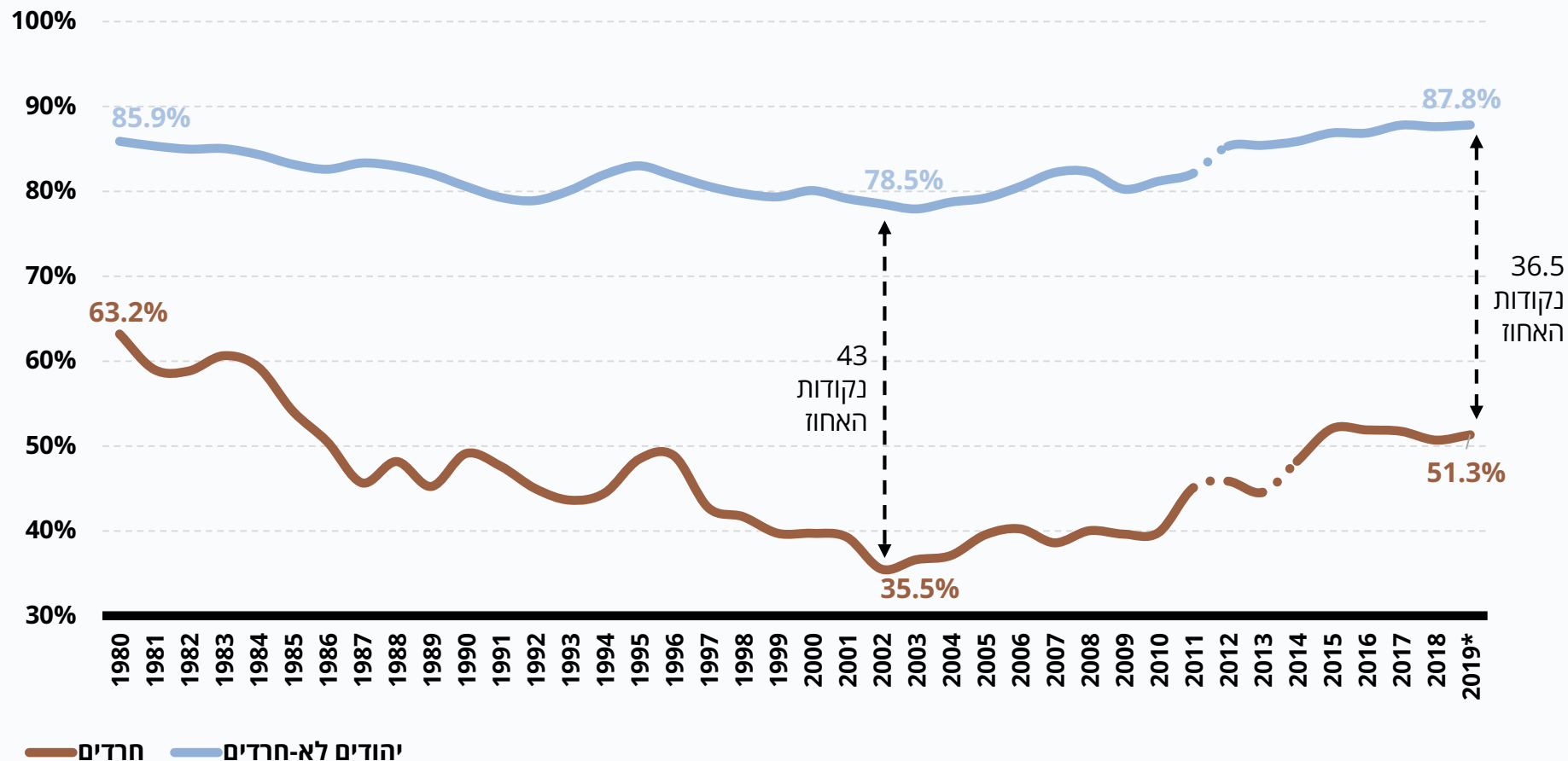
□ גירעון תקציבי גדול

גורמי רקע נוספים

- צמצום היקף התמיכות מחו"ל בתלמידי הישיבות, בעקבות השפל הכלכלי בעולם
- קשיים של דור ההורים השני לממן את ילדיהם, לדור הראשון היו הכנסות גבוהות יותר:
 - הכנסות מעבודה (שיעור תעסוקה גבוה יותר)
 - שילומים מגרמניה

תעסוקת גברים

שיעור תעסוקת גברים

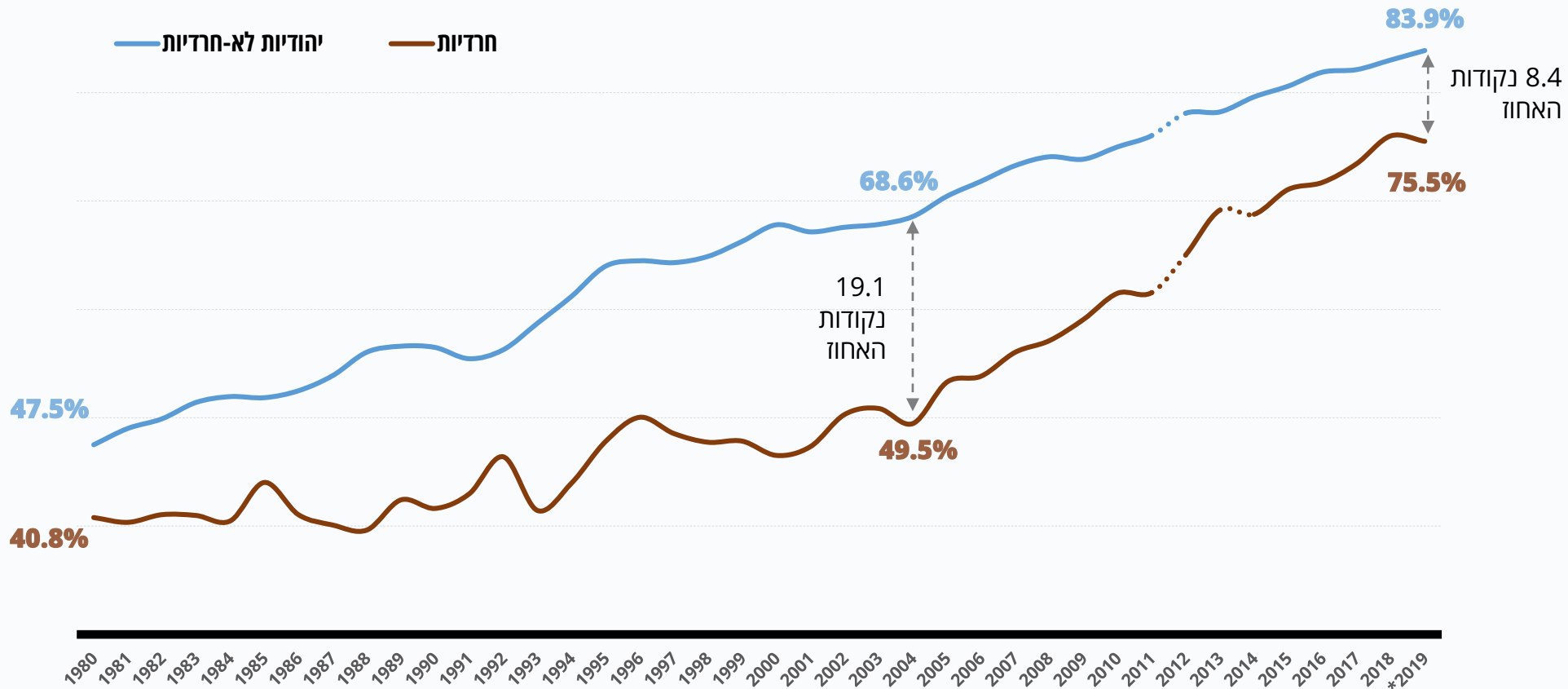
במחצית הראשונה של שנות האלפיים התהפכה המגמה, וגברים חרדים משתלבים יותר בשוק העבודה

מקור: ניצה (קלינר) קסיר ודמיטרי רומנוב, 2019. "איכות חיים של אוכלוסיות בחברה הישראלית – מבט השוואתי" המכון החרדי למחקרי מדיניות. נתונים: עיבודים לסכ"א של הלמ"ס, 1980–2019. חרדים – עד 2014 לפי הגדרת בית ספר אחרון, החל מ-2014 (כולל) לפי הגדרה עצמית. גילי עבודה עיקריים (25–64). קיים שבר בסדרה בשל שינוי במבנה הסקר ובישיטת הפיקדה בשנת 2012. * נתוני 2019 מתייחסים למחצית הראשונה.

תעסוקת נשים

שיעור תעסוקת נשים

שיעור התעסוקה של נשים חרדיות גבוה בכ-10 נקודות האחוז מהממוצע ב-OECD (65.8%)

מקור: ניצה (קלינר) קסיר ודמיטרי רומנוב, 2019. "איכות חיים של אוכלוסיות בחברה הישראלית – מבט השוואתי" המכון החרדי למחקרי מדיניות. נתונים: עיבודים לסני"א של הלמ"ס, 1980–2019. חרדים – עד 2014 לפי הגדרת בית ספר אחרון, החל מ-2014 (כולל) לפי הגדרה עצמית. גילי עבודה עיקריים (25–64). קיים שבר בסדרה בשל שינוי במבנה הסקר ובשיטת הפקידה בשנת 2012. * נתוני 2019 מתייחסים למחצית הראשונה.

□ שיעור התעסוקה עומד על 51.3% בלבד (במחצית הראשונה של 2019)

- נמוך בהשוואה לממוצע בקרב גברים יהודים לא-חרדים – 87.8%
- נמוך בהשוואה לשיעור בקרב קהילות חרדיות בעולם
- נמוך בהשוואה לעבר – כ-63% בשנת 1980
- היעד הממשלתי שהוצב ל-2020 (63%) אינו בר השגה
- בשנים האחרונות קיפאון בשיעור התעסוקה

□ שיעור גבוה של מועסקים במשרה חלקית

- עלייה מתמשכת מכ-16% ב-2004 לכ-28% ב-2017 (לעומת יציבות על כ-6% בקרב יהודים לא-חרדים)

□ השכר הממוצע של גבר חרדי נמוך בכ-44% בהשוואה לגבר יהודי לא-חרדי

- ההכשרה מוכוונת ללימודי קודש ולא לשוק העבודה

מקור: ניצה (קלינר) קסיר ודמיטרי רומנוב, 2018. "איכות חיים של אוכלוסיות בחברה הישראלית – מבט השוואתי", המכון החרדי למחקרי מדיניות. נתונים: סכ"א. 2004 ו-2016 וסקרי הוצאות 2017, למ"ס.

□ שיעור המועסקות ב'תעסוקה איכותית' אינו מספק

- השכר הממוצע נמוך בכ-29% בהשוואה לאישה לא-חרדית
- עובדות פחות שעות*
- שיעור המועסקות במשרה חלקית שלא מרצון גבוה*
- שיעור גבוה מדווחות על הפרה של זכויות בעבודה**

□ ריכוז תעסוקתי בחינוך

- הסמינר למורות הוא חלק מהביוגרפיה החינוכית-תעסוקתית של האישה החרדית
- שיעור החרדיות המועסקות בחינוך – 42% (19% בקרב יהודיות לא-חרדיות)

מקור:** ניצה (קלינר) קסיר, שלומית שהינו-קסלר ואסף צחור-שי, "בין בחירה לאין ברירה – מה משפיע על היקף שעות העבודה של נשים חרדיות", משפט חברה ותרבות א (המשפט והחרדים בישראל), בעריכת חיים זיכרמן ויורם מרגליות, 2019. (עדכון ל-2017). *מקור:** ניצה (קלינר) קסיר ואסף צחור-שי, "על עובדים מאוגדים, חרדים ומה שביניהם", המכון החרדי למחקרי מדיניות, 2016;

על החברה החרדית

□ אחד מכל שני אנשים עני

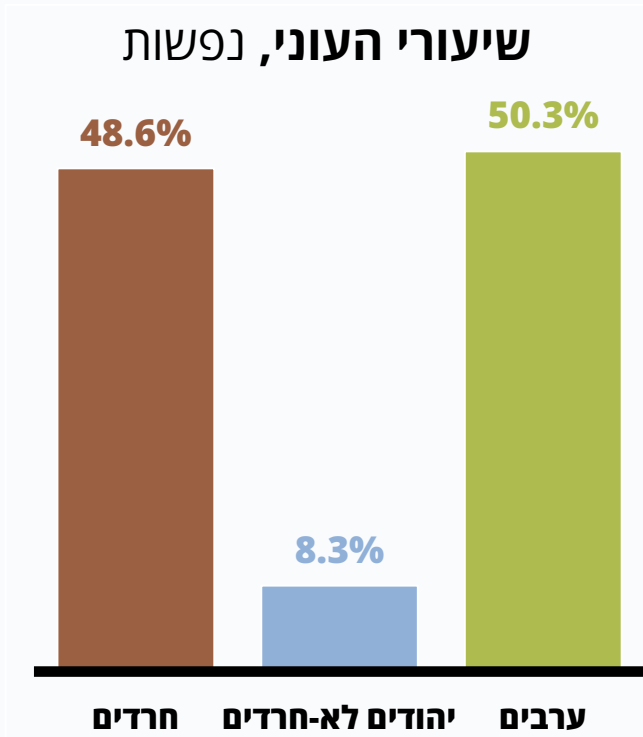
על כלל החברה בישראל

□ אי מיצוי פוטנציאל הצמיחה

□ השלכות על היקף תשלומי ההעברה ותקבולי המיסים

□ השלכות על היקף השירותים הציבוריים

□ מתח חברתי בין האוכלוסיות

מקור: ניצה (קלינר) קסיר ואסף צחור-שי, 2017. "על תרבות ועוני בחברה החרדית – היבטים שונים של עוני בחברה החרדית", המכון החרדי למחקרי מדיניות. (עדכון ל-2017). נתונים: סקר הוצאות משק הבית של הלמ"ס, 2017. (חרדים – לפי הגדרה עצמית).

□ החלטות הממשלה והשלכותיהן

□ שילוב בתעסוקה איכותית

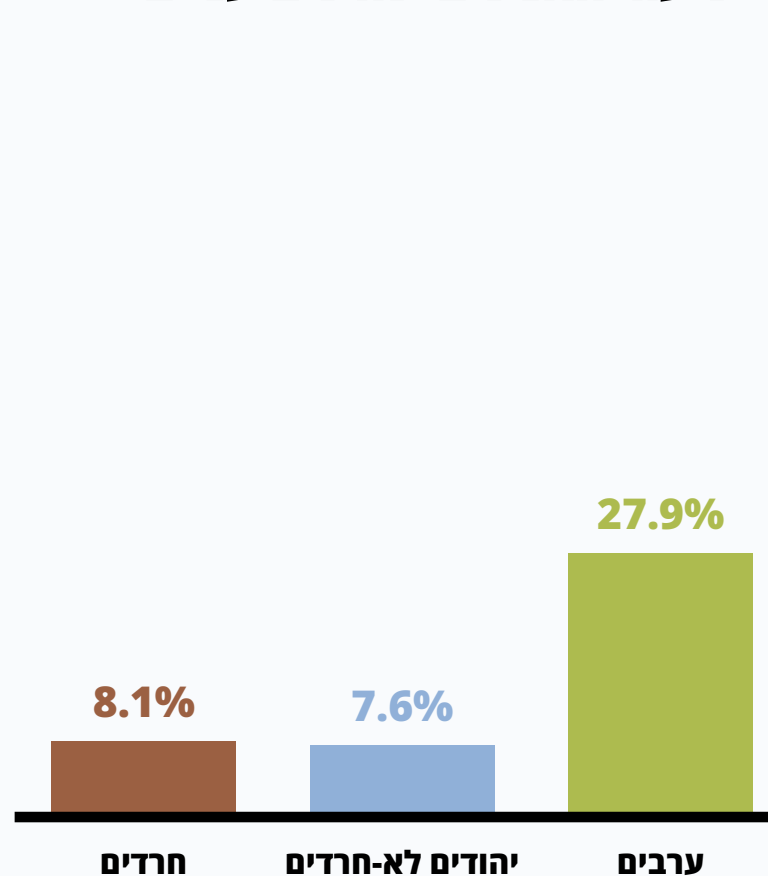
□ מדיניות המביאה בחשבון את המאפיינים התרבותיים הייחודיים, כגון:

- במשפחות רבות הנשים הן המפרנסות העיקריות, ועליהן מוטל גם עול הטיפול בבית
- הגברים שמשתלבים בשוק העבודה עושים זאת כשהם כבר בעלי משפחות
- תכני הלימוד במערכות החינוך והסתייגות של חלק מהחברה החרדית מלימודים אקדמיים

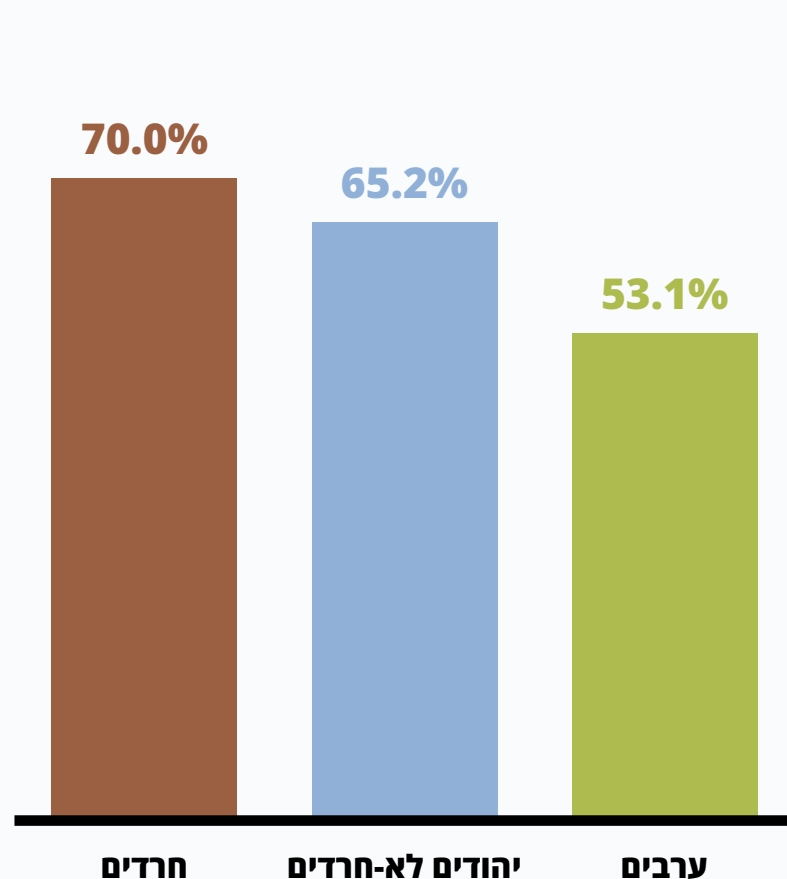
אתגרים

בחברה החרדית תפיסה שונה של עוני ('פרדוקס העוני') ולכן מוטיבציה קטנה יחסית לשיפור המצב הכלכלי

שיעור האנשים שחשים עניים

שיעור המרוצים ממצבם הכלכלי

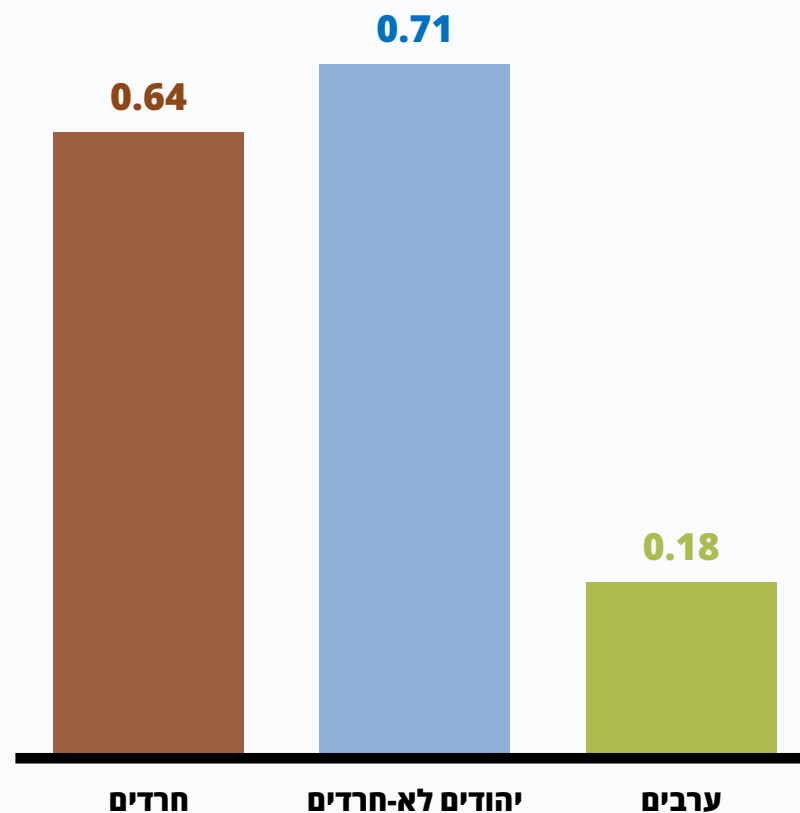
מקור: ניצה (קלינר) קסיר ודמיטרי רומנוב, 2018. "אימות חיים של אוכלוסיות בחברה הישראלית – מבט השוואתי", המכון החרדי למחקרי מדיניות.
ניצה (קלינר) קסיר ואסף צחור-שי, 2017. "על תרבות ועוני בחברה החרדית – היבטים שונים של עוני בחברה החרדית", המכון החרדי למחקרי מדיניות.
נתונים: עדכון נתונים מהסקר החברתי לשנת 2017 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בני 20 ומעלה.

מדד איכות החיים

מדד איכות חיים (סקאלה בין 0 ל-1*)

במספר תחומים, איכות החיים של החרדים במקום הראשון:

- בריאות
- רווחה אישית וחיי משפחה
- חיי קהילה וחברה

מקור: ניצה (קלינר) קסיר ודמיטרי רומנוב, 2018. "איכות חיים של אוכלוסיות בחברה הישראלית – מבט השוואתי", המכון החרדי למחקרי מדיניות, * 0 ערך מינימלי ו-1 ערך המקסימלי. (עדכון: "איכות חיים 2019", ניצה (קלינר) קסיר, דמיטרי רומנוב, אסף צחור-שי, שקד אדר, צחי בן-שמול ונעם מרשה, 2019. * סקאלה בין 0 ל-1: 0 ערך מינימלי ו-1 ערך מקסימלי.

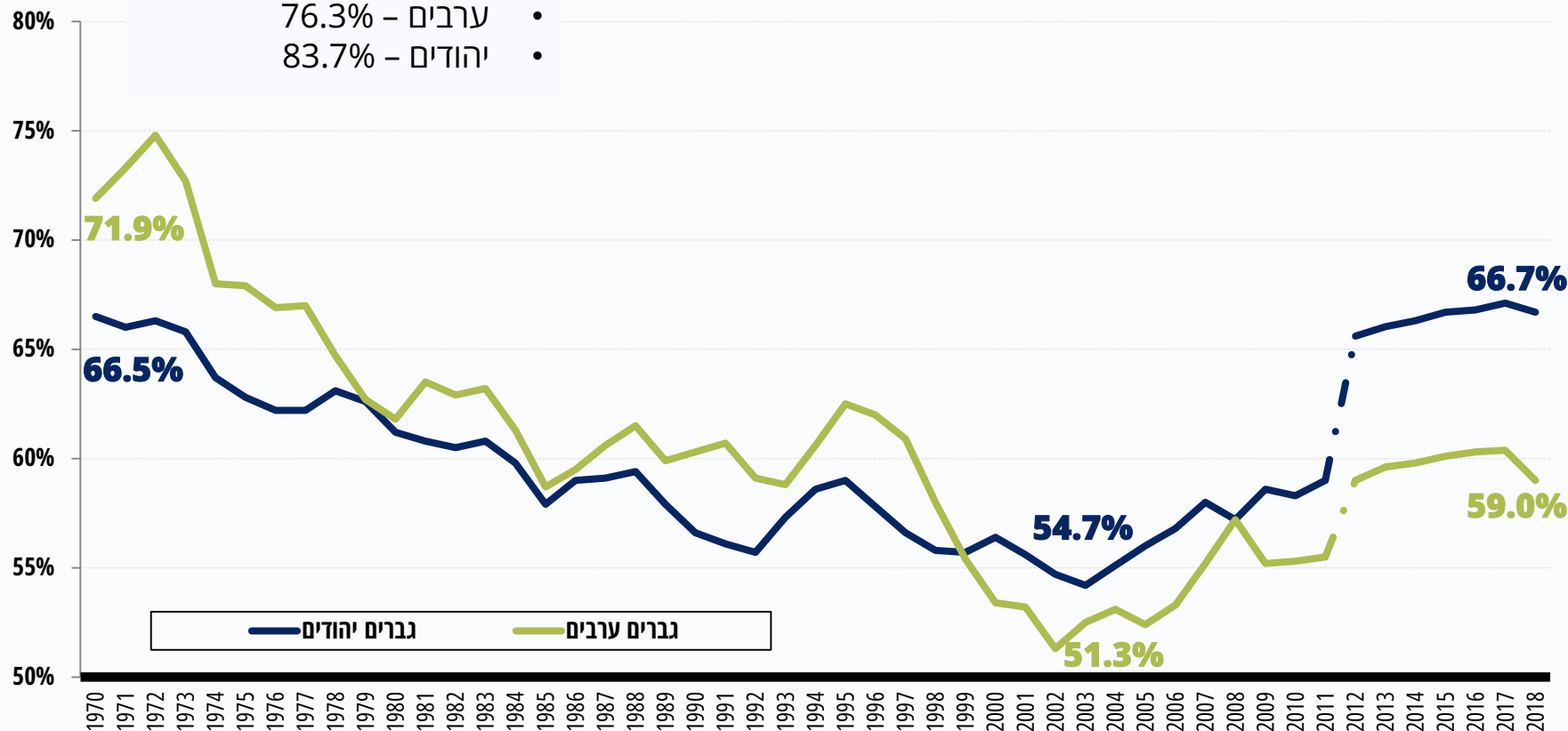
ערביי ישראל

תעסוקה גברים

שיעור התעסוקה של גברים*

שיעור התעסוקה של גברים
בגילי 25-64 בשנת 2018:

- 76.3% - ערבים
- 83.7% - יהודים

מקור: Nitsa (Kaliner) Kasir and Eran Yashiv (2014), "The Labor Market of Israeli Arabs – Key Features and Policy Solutions"

נתונים: עיבודים מעודכנים מסקרי כוח אדם של הלמ"ס, בני 15 ומעלה, שנים 1970-2018. *בסדרה יש שבר שכן שונו הגדרות התעסוקה בין שנת 2011 ל-2012, מתעסוקה אזרחית לתעסוקה הכוללת גם תעסוקה צבאית.

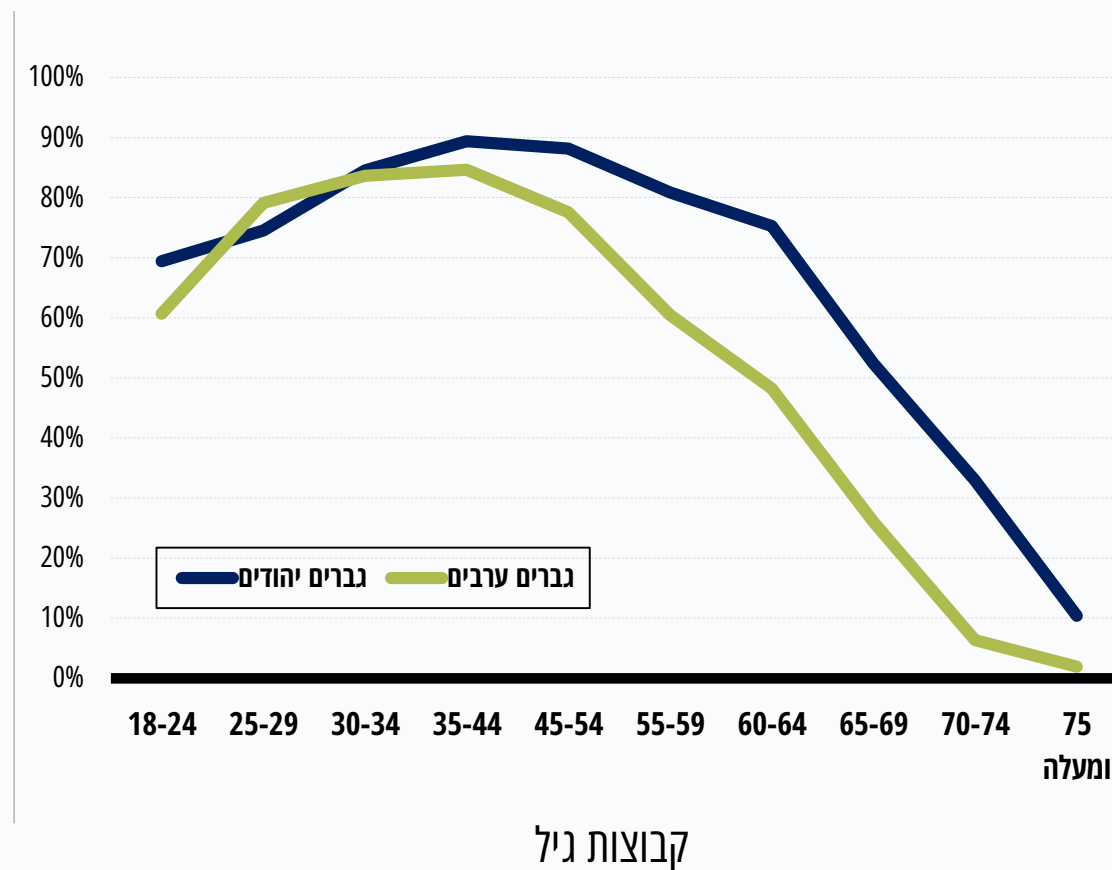

מכון החירף למחקרי מדיניות

תעסוקה גברים

הגברים הערבים יוצאים משוק העבודה בגיל צעיר

שיעורי התעסוקה של גברים, לפי גיל, אחוזים

פרישה מוקדמת של ערביי ישראל חריגה בהשוואה:

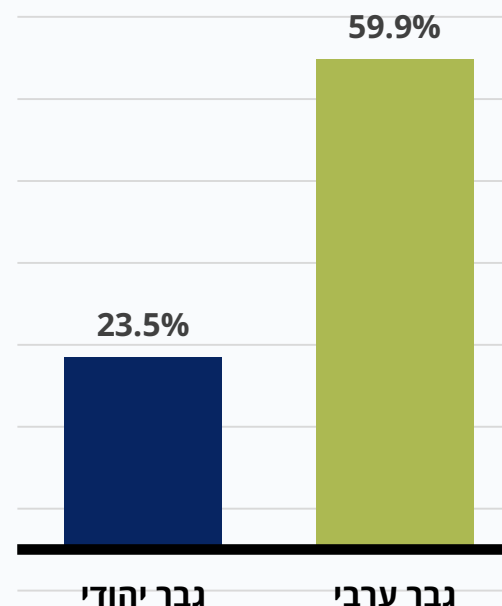
- למדינות מערביות
- למדינות מוסלמיות וערביות אחרות ובכלל זה ברשות הפלסטינית

מקור: Nitsa (Kaliner) Kasir and Eran Yashiv (2014), "The Labor Market of Israeli Arabs – Key Features and Policy Solutions". נתונים: עיבודים מסקר כוח אדם של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, עיבודים מעודכנים לשנת 2017.

מקצועות גברים

הגברים הערבים מרוכזים במקצועות הצווארון כחול, המתאפיינים במיומנות נמוכה וצורך בכושר פיזי

שיעור המועסקים במקצועות הצווארון הכחול

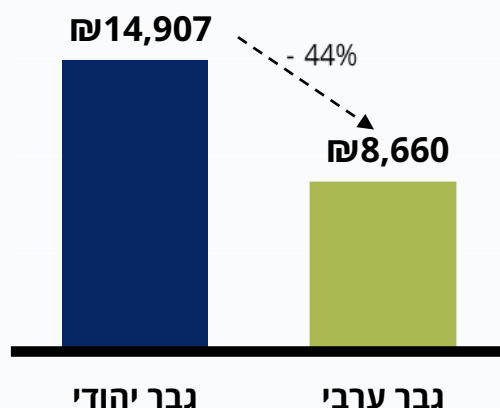
השלכות

□ הפרישה המוקדמת מהעבודה המתאפשרת בשל:

- קיומן של תמיכות ממשלתיות
- מאפיין תרבותי - תמיכת הילדים בהוריהם מגיל צעיר

□ פריין העבודה והשכר נמוכים

הכנסה חודשית לשכיר

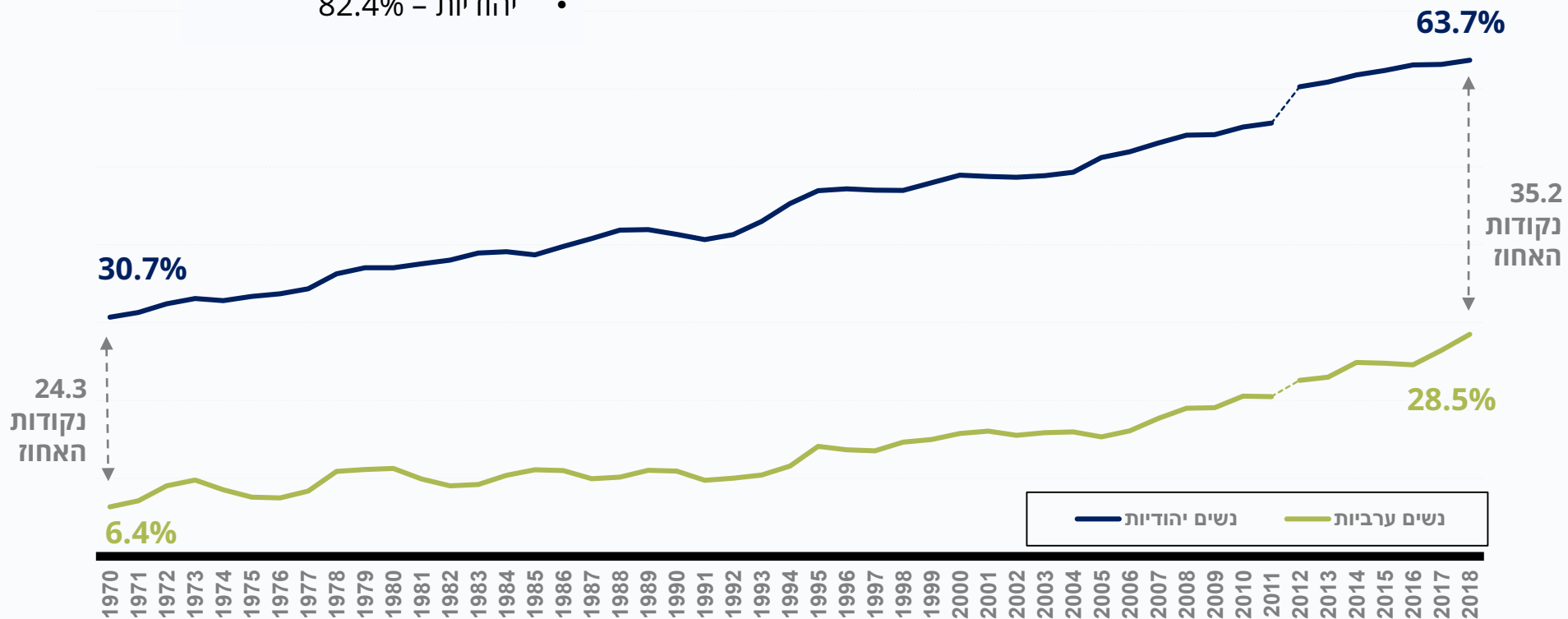

מקור: ישיב ערן וניצה (קלינר) קסיר, 2010, "זפואסי ההשתתפות של ערביי ישראל בשוק העבודה", סקר בנק ישראל 84. * עיבודים מעודכנים מסקר כ"א וסקר הוצאות משק הבית 2017 של הלמ"ס. (עיבוד לגילי העבודה העיקריים),

תעסוקה נשים

שיעור התעסוקה של נשים*

שיעור התעסוקה של נשים
בגילי 25-64 בשנת 2018:
 • ערביות - 38.1%
 • יהודיות - 82.4%

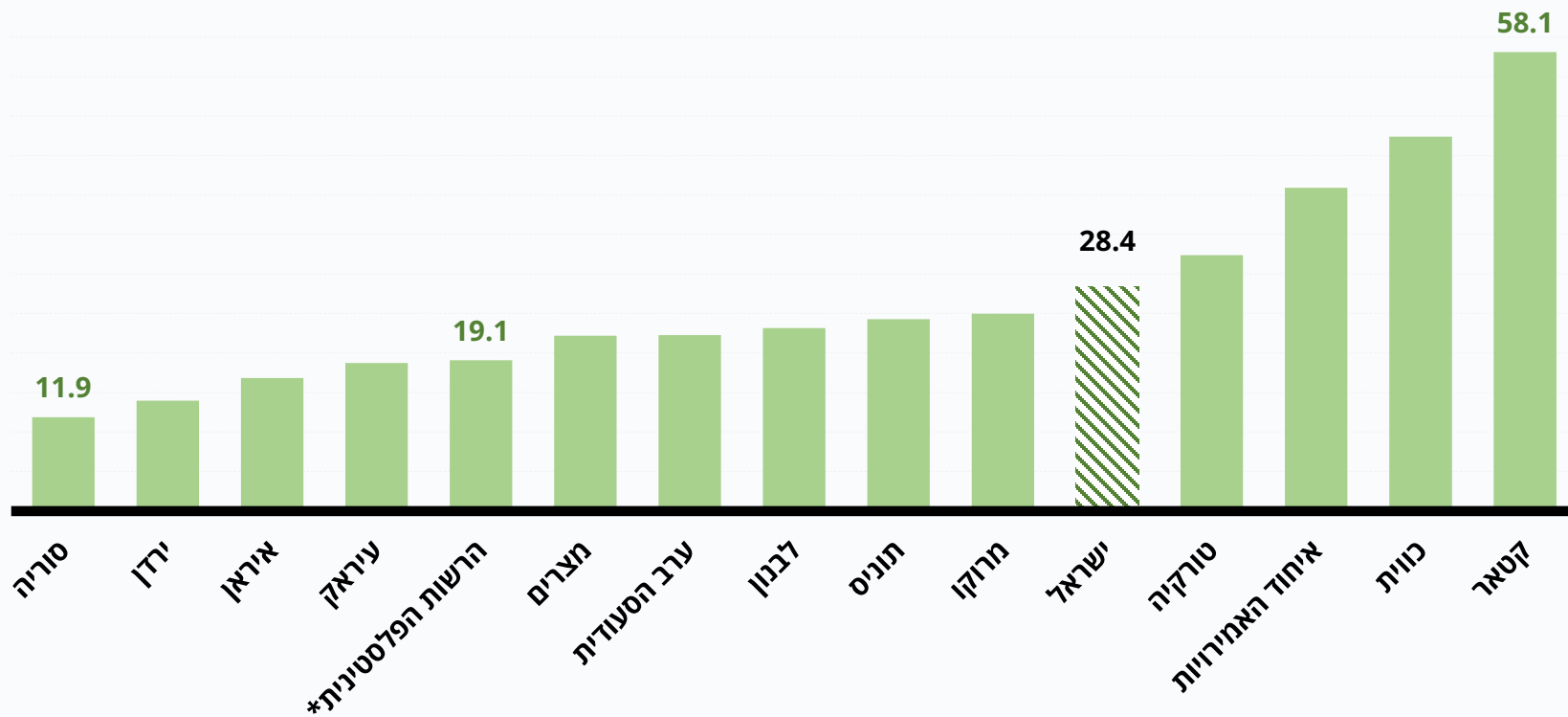

מקור: Nitsa (Kaliner) Kasir and Eran Yashiv (2014), "The Labor Market of Israeli Arabs – Key Features and Policy Solutions"

נתונים: עיבודים מעודכנים מסקרי כוח אדם של הלמ"ס, בני 15 ומעלה, שנים 1970-2018. * בסדרה יש שבר שכן שונו הגדרות התעסוקה בין שנת 2011 ל-2012, מתעסוקה אזרחית לתעסוקה הכוללת גם תעסוקה צבאית.

תרבות ותעסוקת נשים

שיעור ההשתתפות בכוח העבודה של נשים ערביות בישראל בהשוואה למדינות ערביות ומוסלמיות* (אחוזים)

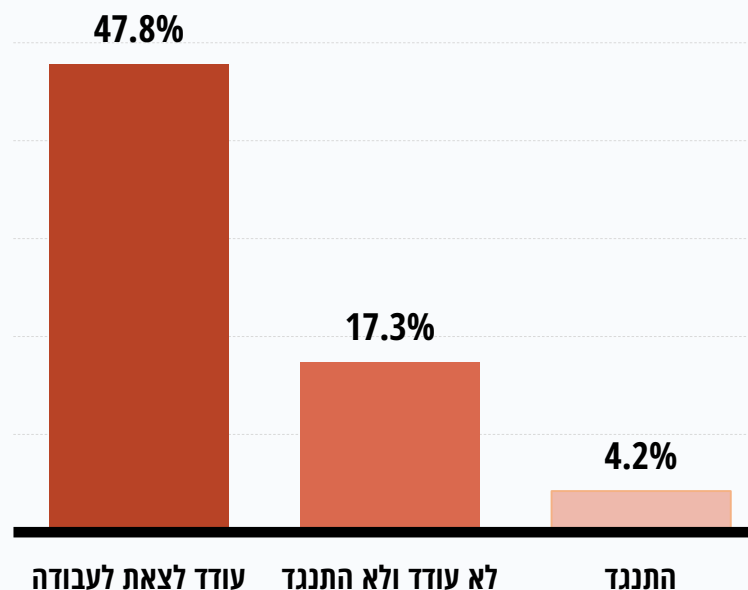
שיעור התעסוקה של נשים ערביות בישראל אינו חריג בהשוואה למדינות ערביות ומוסלמיות אחרות

נתונים: אתר הבנק העולמי ו-PCBS: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה הפלסטינית והשנתון הסטטיסטי של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2018. (מתוך: ניצה (קלינר) קסיר, 2018).
* הנתונים מתייחסים לשנת 2015 וכוללות את אוכלוסיית יהודה ושומרון בלבד

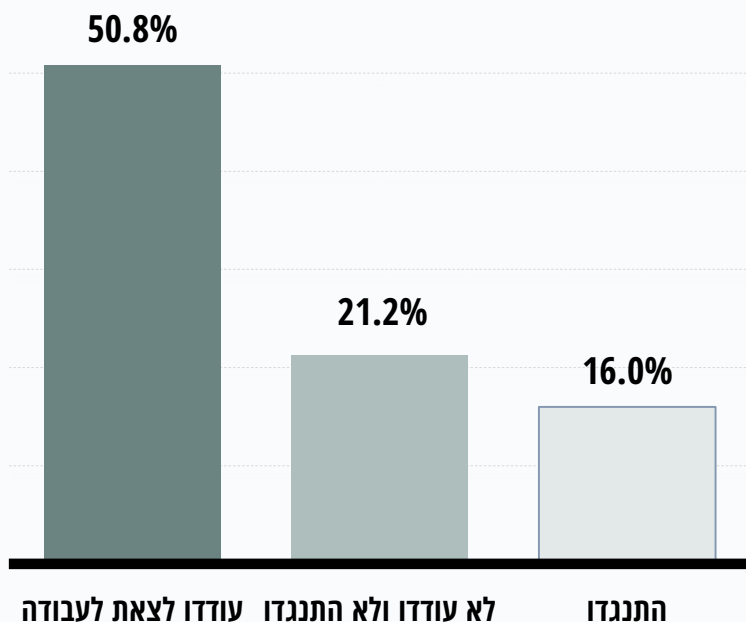

שיעור המועסקות

לפי עמדות הבעל על יציאת האישה לעבודה

לפי עמדות המשפחות של האישה ושל בעלה, על יציאת האישה לעבודה

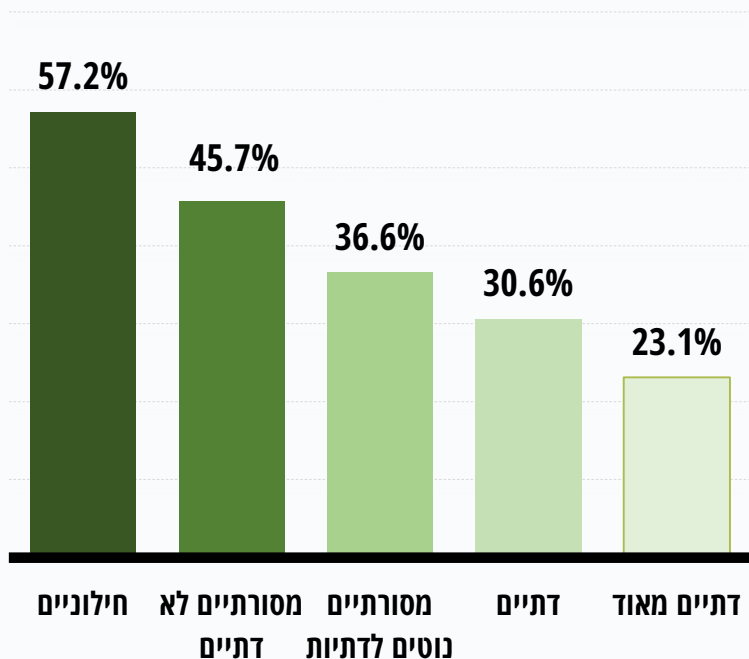

מקור: ניצה (קלינר) קסיר, סאמי מיעארי וגלי ליס-גינסבורג (בקרוב), "עמדות תרבותיות, רמת דתיות, ידע מודרני ותעסוקת נשים ערביות – ממצאי סקר נשים בחברה הערבית". משרד העבודה והרווחה והשירותים החברתיים. **נתונים:** עיבוד לנתונים מסקר שנערך למחקר של ישיב ערן, סמי מיעארי וניצה (קלינר) קסיר. סקר במימון משרד הכלכלה.

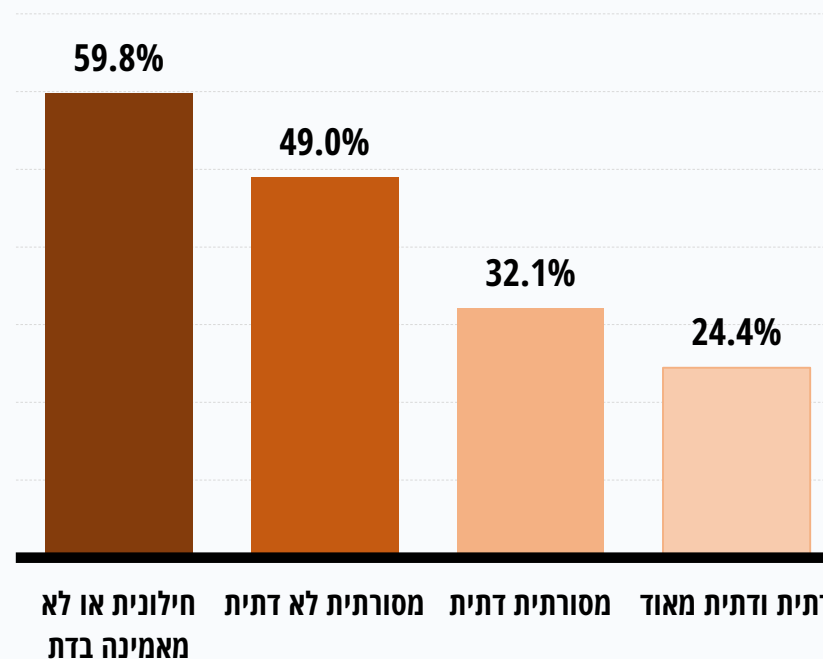
רמת דתיות

שיעור המועסקות

לפי רמת דתיות של ההורים של האישה

לפי רמת דתיות של האישה

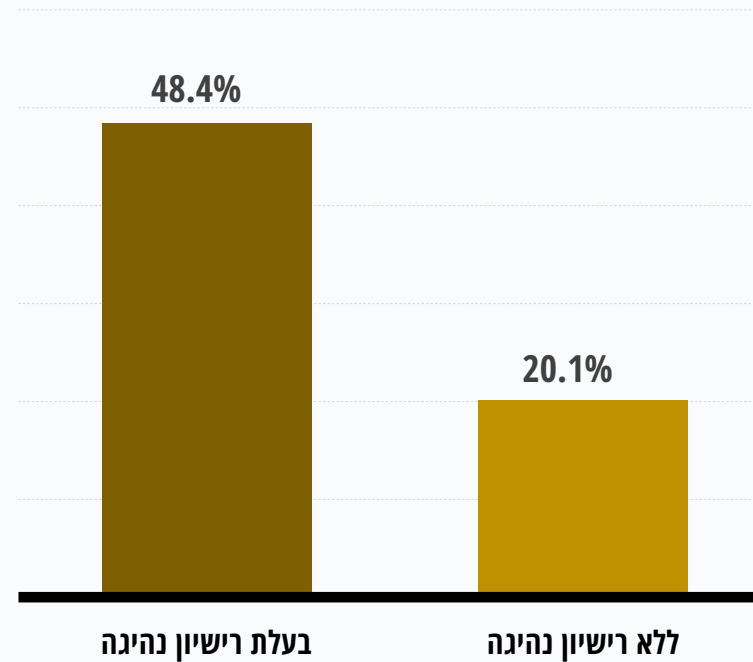

מקור: ניצה (קלינר) קסיר, סאמי מיעארי וגלי ליס-גינסבורג (בקרוב), "עמדות תרבותיות, רמת דתיות, יזע מודרני ותעסוקת נשים ערביות – ממצאי סקר נשים בחברה הערבית". משרד העבודה והרווחה והשירותים החברתיים.
נתונים: עיבוד לנתונים מסקר שנערך למחקר של ישיב ערן, סמי מיעארי וניצה (קלינר) קסיר. סקר במימון משרד הכלכלה.

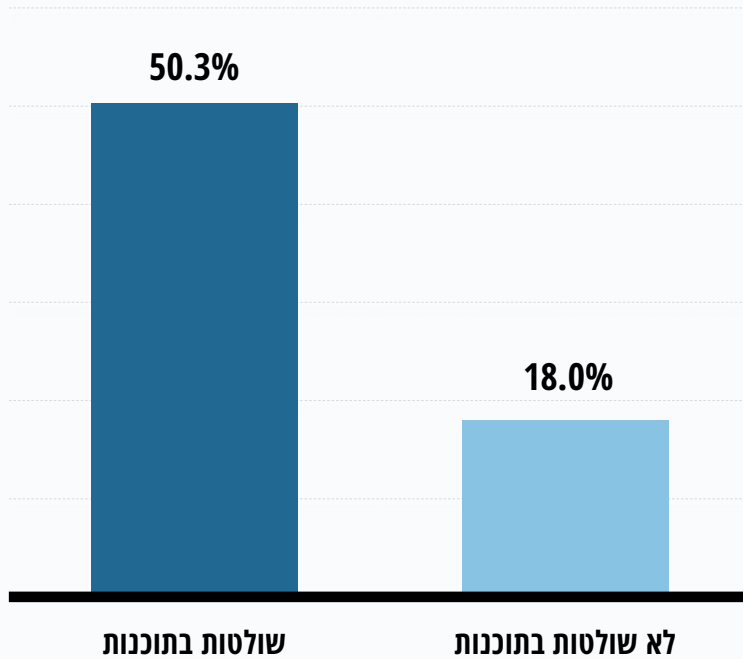
שליטה בטכנולוגיות

שיעור המועסקות

לפי בעלות על רישיון נהיגה

לפי שליטה בתוכנות עבודה בסביבת
ממוחשבת

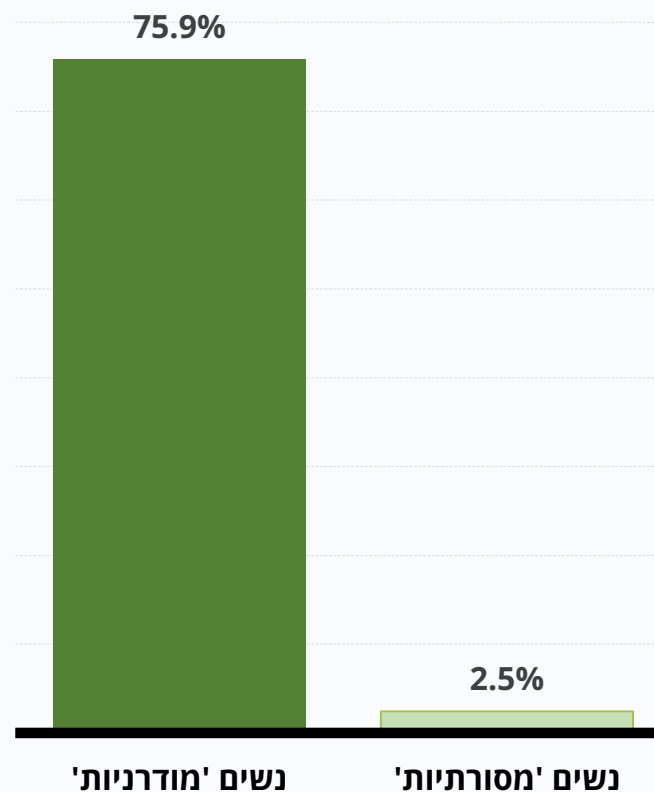

מקור: ניצה (קלינר) קסיר, סאמי מיעארי וגלי ליס-גינסבורג (בקרוב), "עמדות תרבותיות, רמת דתיות, ידע מודרני ותעסוקת נשים ערביות – ממצאי סקר נשים בחברה הערבית". משרד העבודה והרווחה והשירותים החברתיים.
נתונים: עיבוד לנתונים מסקר שנערך למחקר של ישיב ערן, סמי מיעארי וניצה (קלינר) קסיר. סקר במימון משרד הכלכלה.

תרבות ותעסוקת נשים

שיעור המועסקות, מודרניות מול מסורתיות

מודרניות מול מסורתיות (תרגיל שרירותי)
חלוקה לפי מספר שנ"ל, ידע באנגלית, בקיאות שימוש בתוכנות מחשב, רישיון נהיגה, עידוד ההורים ליציאה לעבודה ורמת דתיות.

מקור: ישיב ערן, סאמי מיעארי וניצה (קלינר) קסיר, מחקר בתהליך. המשקל באוכלוסייה: מודרניות כ-13% מהאוכלוסייה, מסורתיות כ-11%.
*ממצאים דומים התקבלו גם בהגדרות אחרות של מודרניות, ובכלל זה ללא התייחסות לרמת דתיות, ובמחקר קודם: ישיב ערן וניצה (קלינר) קסיר, 2010, "צפוני ההשתתפות של ערביי ישראל בשוק העבודה", סקר בנק ישראל 84, עמ' 39-86

גורמים המסבירים פערי תעסוקה בין אוכלוסיות

□ העדפות אישיות תרבותיות

□ חסמים טרום-שוק-העבודה – חסמים לרכישה של הון אנושי – מקצוע, שפה וכישורים

רכים ואחרים הנדרשים לשוק העבודה העתידי

- הקצאת משאבים לא זהה
- אפליה/העדפה-מתקנת בקבלה ללימודים
- הבדלים באיכות בתי-הספר של הקבוצות השונות
- נורמות חברתיות המונעות מחברי קבוצה כלשהי לעסוק במקצוע מסוים

□ חסמים בתקופת שוק העבודה

- אפליה / העדפה מתקנת
- תרבות
- רמת תחבורה ותשתיות נמוכה, מחסור באזורי תעסוקה נגישים
- חסמי יציאה לשוק העבודה כמחסור במסגרות לגיל הרך
- חולשה של רשויות מקומיות
- היעדר רשת נטוורקינג

מקור: ישיב ערן וניצה (קלינר) קסיר, 2012, "נשים ערביות בשוק העבודה בישראל: מאפיינים וצעדי מדיניות", הרבעון לכלכלה 2011, 1-2, מרץ-יוני, עמ' 120-160.

מגמות בחסמים השונים, ממצאים מניתוח של 40 שנים:

□ חסמים טרום-שוק-העבודה - חסמים לרכישה של הון אנושי

- ירידה בחסמים
- עם זאת, בהשוואה לגברים יהודים גדל הפער בחסמים לרכישת מקצוע המצריך כישורים גבוהים

□ חסמים בשוק העבודה עצמו

- ירידה בחסמים וצמצום הפער בחסמים בהשוואה לגברים יהודים

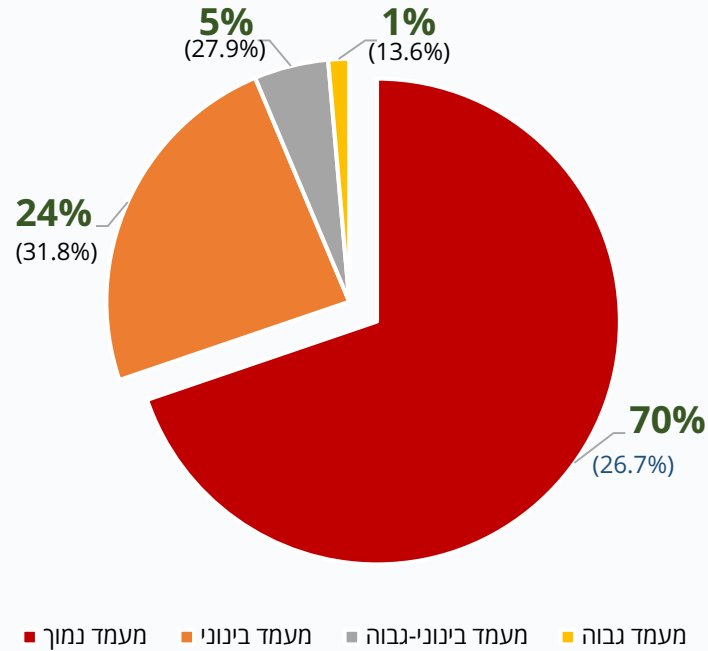
□ בפני החברה הערבית עדיין יש חסמים (גם בהשוואה לגברים יהודים)

- הן בתקופה של טרום-שוק-העבודה (תקופת רכישת הון אנושי)
- והן בתקופת העבודה

מקור: ישיב ערן, וניצה (קלינר) קסיר (בקרוב). "מלכת החברה הערבית בישראל", בתוך: אבי בן בסט, ראובן גרונאו ואסף זוסמן (עורכים), אורות וצללים בכלכלת השוק – המשק הישראלי 1995-2015. מכון פאלק.

השלכות מצב כלכלי

התפלגות המעמדות הכלכליים במגזר הערבי, לפי רמות הכנסה, פרטים, 2017

(בסוגריים מצוין שיעור אותו מעמד בקרב היהודים)

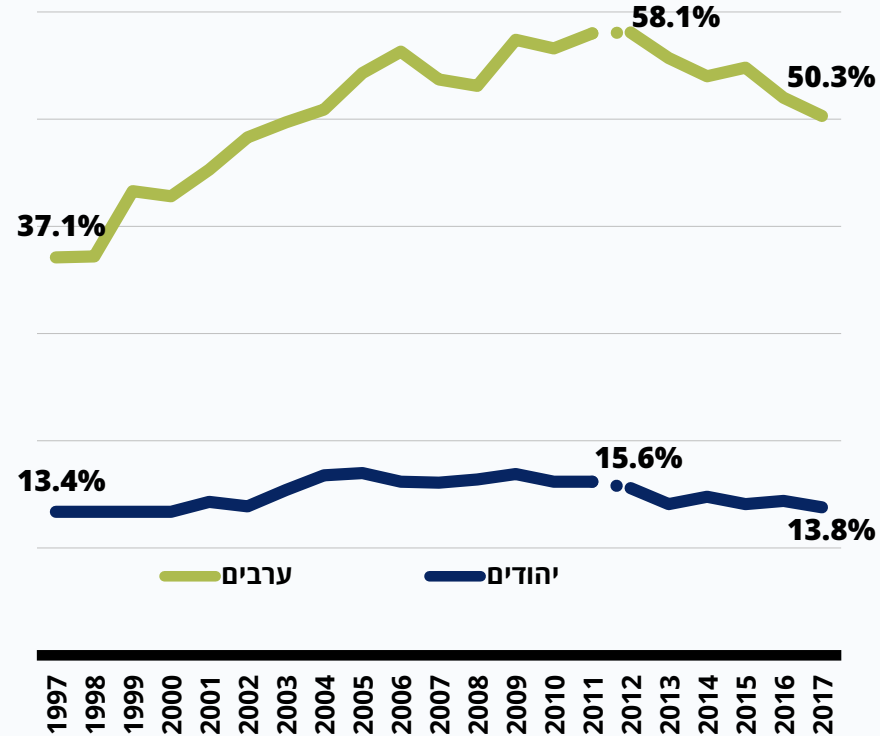
מעמד נמוך: משקי הבית שהכנסתם נמוכה מ-75% מההכנסה החציונית (לנפש סטנדרטית)

מעמד בינוני: משקי הבית שהכנסתם גבוהה מ-75% מההכנסה החציונית ונמוכה מ-125% (לנפש סטנדרטית)

מעמד בינוני-גבוה: משקי הבית שהכנסתם גבוהה מ-125% מההכנסה החציונית ונמוכה מ-200% (לנפש סטנדרטית)

מעמד גבוה: משקי הבית שהכנסתם גבוהה מ-200% מההכנסה החציונית (לנפש סטנדרטית)

שיעור העניים, על פני זמן

כמחצית מהעניים הם ערבים

מקור: עיבודים מסקרי הכנסות והוצאות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

- ❑ הילדים נאלצים לסייע לפרנסת המשפחה – ויתור על רכישת השכלה, והתוצאה עוני בין-דורי
- ❑ פערים כלכליים ניכרים בין יהודים וערבים
- ❑ ניכור מהמדינה וממוסדותיה
- ❑ פגיעה משמעותית בתוצר - התשואה להשקעה היא בין 7% ל-12%*
- ❑ הקטנת היקף תקבולי מיסים והגדלת היקף תשלומי ההעברה
- ❑ פגיעה בחוסן הלאומי

*מקור: [Nitsa \(Kaliner\) Kasir and Eran Yashiv \(2014\), "The Labor Market of Israeli Arabs – Key Features and Policy Solutions"](#)

רציונל ועקרונות מדיניות נדרשים

□ **הבעיות -** הצטברות של בעיות ברמה מקרו-כלכלית במשך עשורים

□ **מה נדרש מהמדיניות? -** מהלך פיסקלי משמעותי ובתחומים רבים

□ **עקרונות מדיניות -** טיפול בביקוש לעובדים ובהיצע העובדים, והעצמת החברה הערבית

לצד פעולות ליצירת חברה משותפת

מקור: [Nitsa \(Kaliner\) Kasir and Eran Yashiv \(2014\), "The Labor Market of Israeli Arabs – Key Features and Policy Solutions"](#), ניצה (קלינר) קסיר ואסף צחור-שי, 2016. "תמונת מצב: פיתוח כלכלי – החברה הערבית, הדחוייה והצ'רקסית", גבעת חביבה (זצמבר).

פעילות אקטיבית כולל הקצאת משאבים

□ מאז שנת 2000 השתנתה התפיסה וגברה ההכרה בצורך בסיוע לחברה הערבית

□ בעשור האחרון (בעיקר), מתבטא גם במדיניות בפועל:

- הוקמה הרשות לפיתוח כלכלי חברתי של המגזר הערבי, הדרוזי והצ'רקסי
- הוקצו תקציבים רבים
- הופעלו תכניות לפיתוח כלכלי חברתי של החברה הערבית (בתשתיות, בתחבורה, בחינוך, בתעסוקה ועוד)
- נקבעו יעדי תעסוקה

□ פעילות של המגזר השלישי ופילנתרופיה

תוצאות

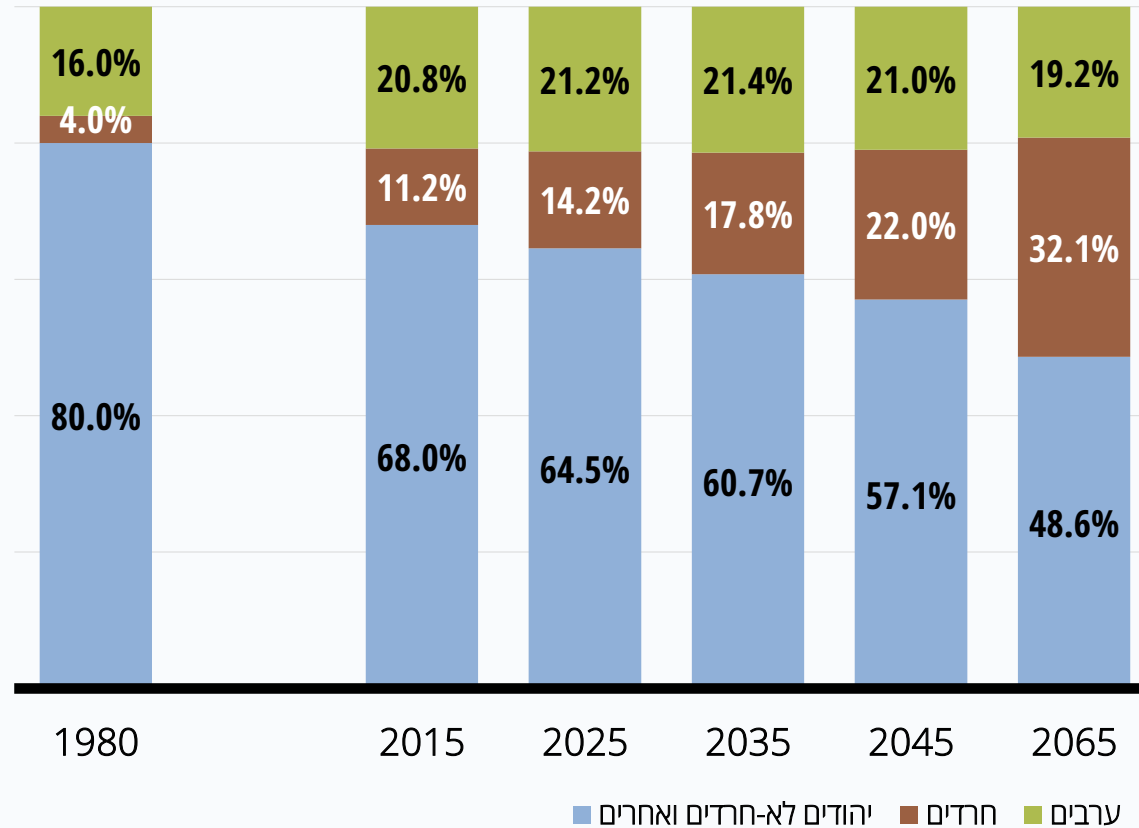
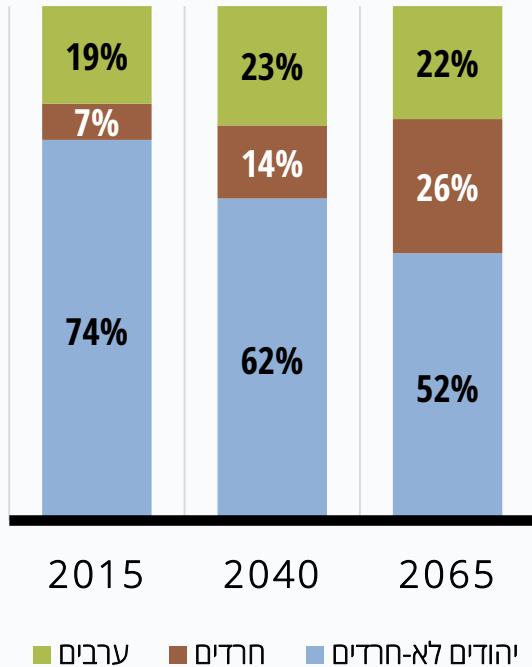
- ❑ שיפור משמעותי ברמת הפיתוח הכלכלי בחברה הערבית
- ❑ העמקת שילובה של החברה הערבית בשוק העבודה
- ❑ עלייה בשיעור שבעי הרצון בתחומי חיים שונים ובאיכות החיים
- ❑ עלייה בשיעור המשכילים ובפרט בשיעור המשכילות
- ❑ אך, הפערים טרם נסגרו...

דמוגרפיה, השלכות ומשמעויות למדיניות

תחזית אוכלוסיית ישראל

תחזית דמוגרפית, כלל הגילים*

התפלגות האוכלוסייה בגיל העבודה העיקרי

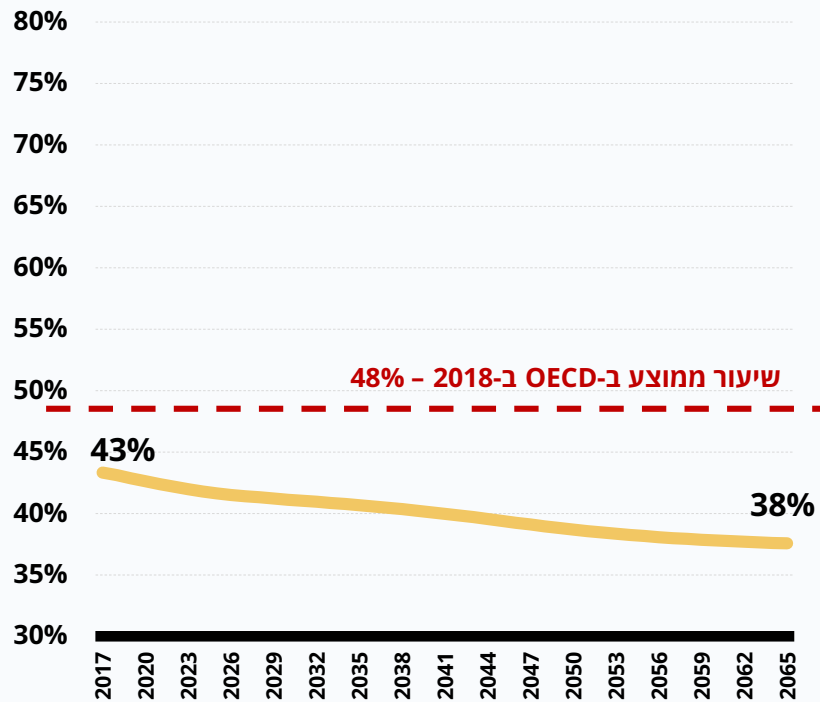

*מקור: ניצה (קלינר) קסיר ודמיטרי רומנוב, 2018. "איכות חיים של אוכלוסיית בחברה הישראלית - מבט השוואתי", המכון החרדי למחקרי מדיניות. שנת 1980 - עיבודים לנתוני הלמ"ס. שנים 2015-2065 - חליחל, מצגת "אוכלוסיית ישראל בפתחה של שנת 2017 ותרחישים לגידול האוכלוסייה בעתיד", והודעות לעיתונות של הלמ"ס, מאי 2017.

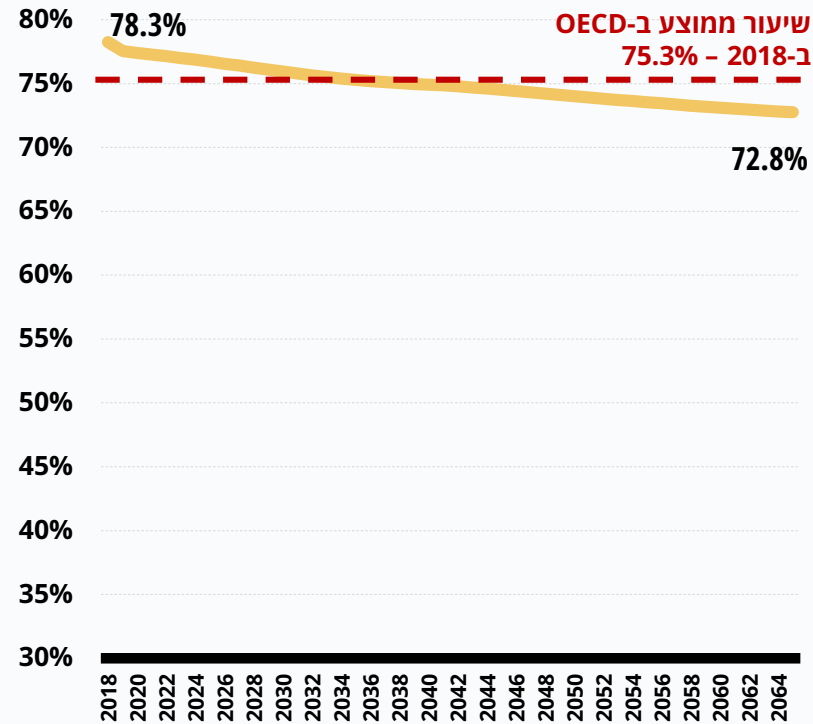
השלכות על תעסוקה

סימולציית השפעת הדמוגרפיה *

יחס מועסקים-אוכלוסייה

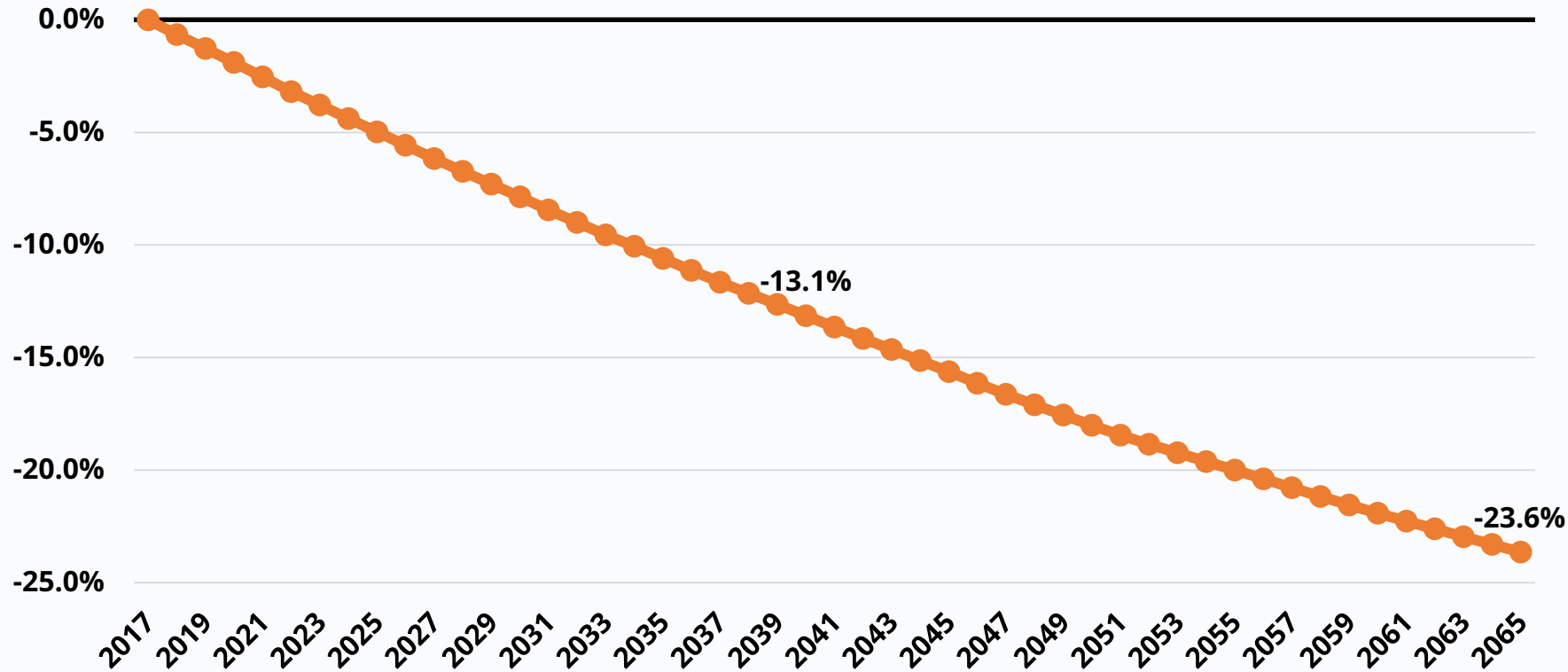
שיעור התעסוקה

מקור: ניצה (קלינר) קסיר ואסף צחור-שי, עבודה בתהליך. * סימולציית המתיוחסת לאי התכנסות של שיעורי התעסוקה. בבסיס הסימולצייה תחזיות אוכלוסייה 2015-2065, חלופה בינונית, הלשנה המרכזית לסטטיסטיקה.

השלכות על רמת החיים החומרית

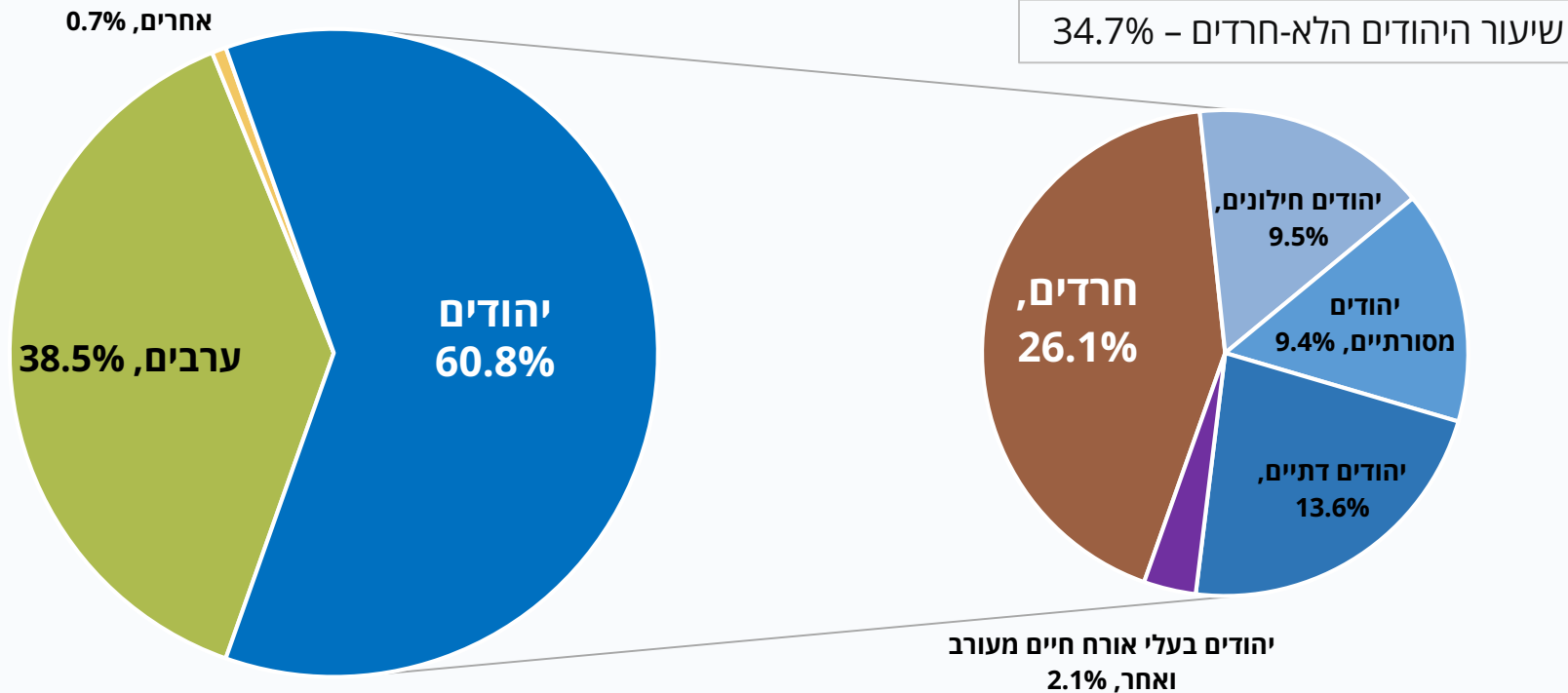
סימולציית השפעת הדמוגרפיה על רמת ההכנסה מעבודה לנפש*

מקור: ניצה (קלינר) קסיר ואסף צחור-שי, עבודה בתהליך. * סימולציה המתייחסת לאי התכנסות של שיעורי התעסוקה וההכנסות. בבסיס הסימולציה תחזיות אוכלוסייה 2015–2065, חלופה בינונית, של הלמ"ס.

התפלגות אוכלוסיית ירושלים

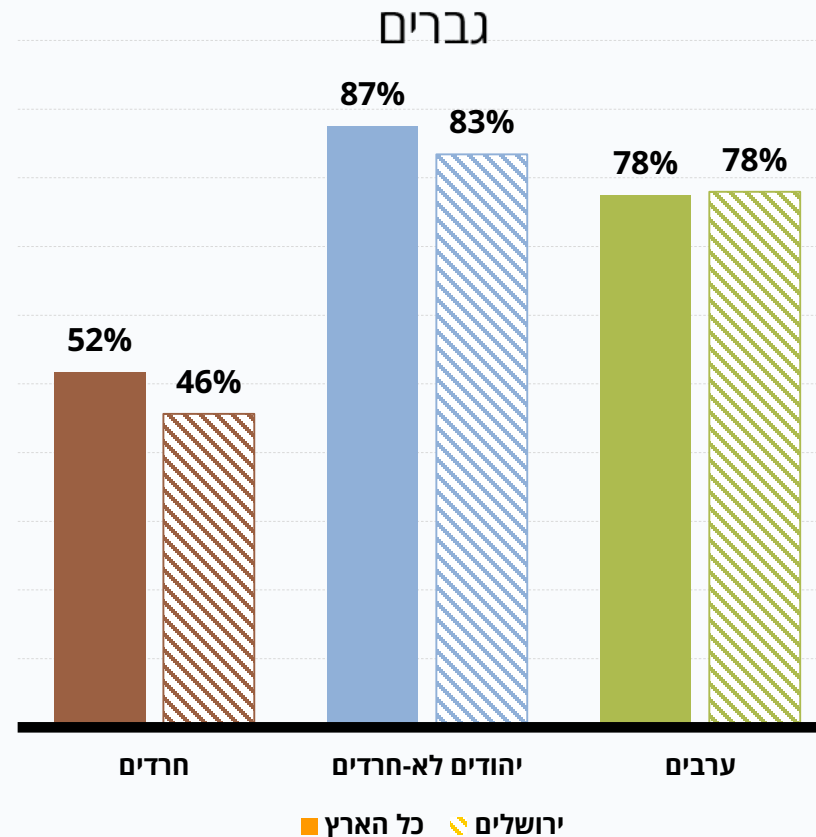
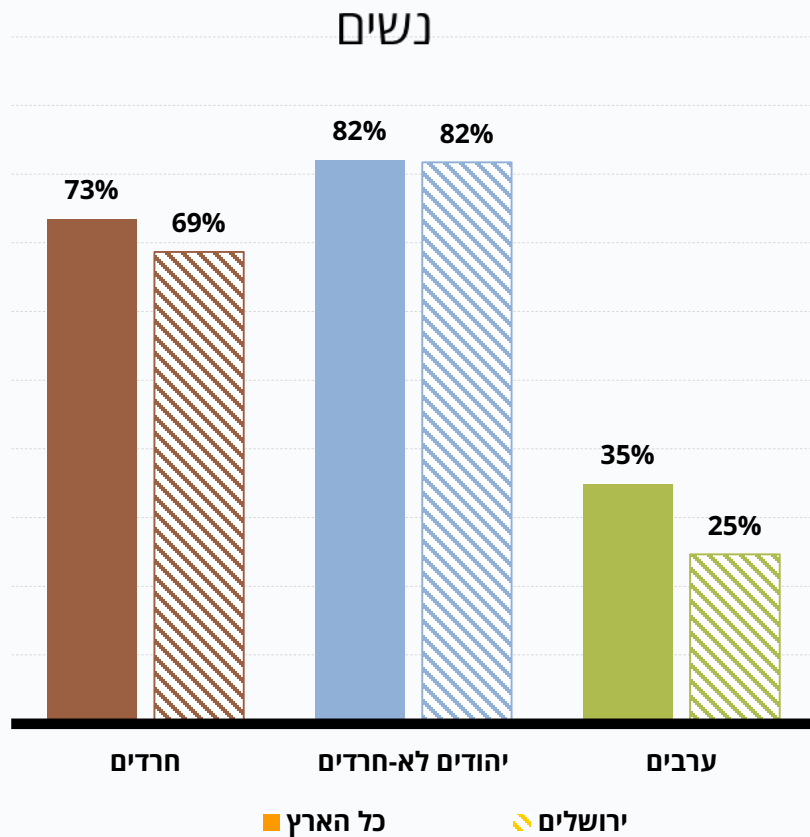
התפלגות אוכלוסיית ירושלים, לפי קבוצת אוכלוסייה ורמת דתיות ליהודים שנת 2017, אחוזים

מקור: עיבודים לסקר כוח אדם של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2017. זיהוי האוכלוסייה החרדית מבוסס על הגדרה עצמית.

שיעורי תעסוקה בירושלים

שיעור התעסוקה, ירושלים בהשוואה לכל ארץ, גילי 24-65, שנת 2017

שיעור התעסוקה בירושלים 65%-ו-78% בכלל הארץ

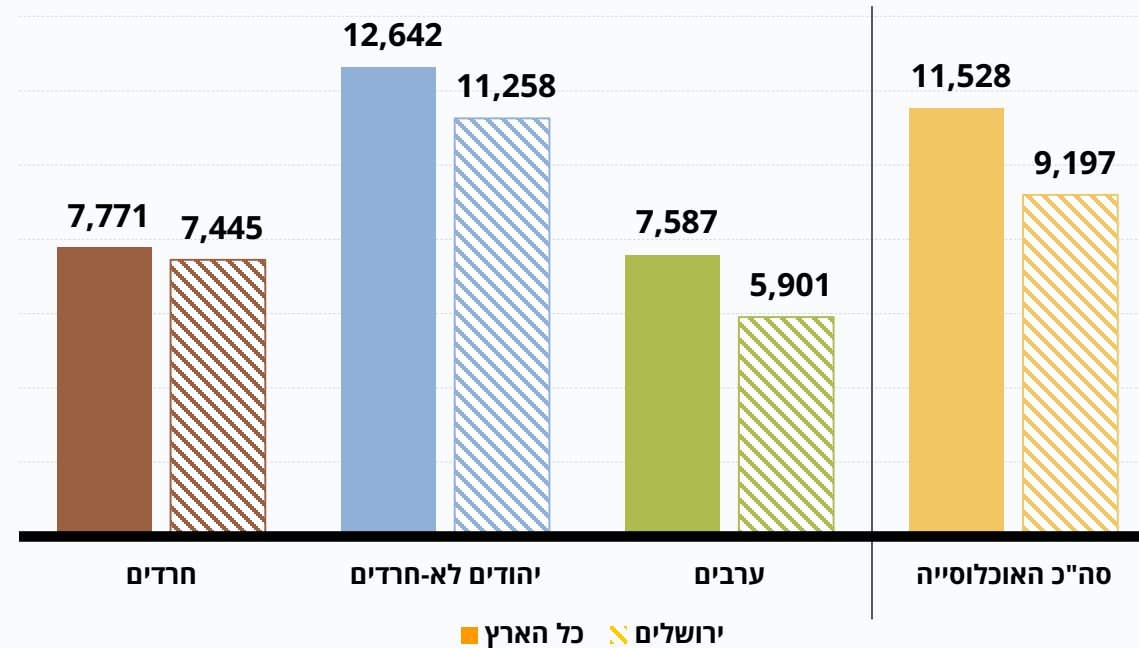
שיעור התעסוקה בירושלים נמוך בכל המגזרים

מקור: עיבודים לסקר כוח אדם של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שנת 2017. חרדים: לפי הגדרה עצמית.

המכון החרדי למחקר מדיניות

הכנסה ממוצעת מעבודה לשכיר, ירושלים בהשוואה לכל הארץ גילי 24-65, שנת 2017 (ש"ח)

שיעורי העוני של
נפשות בירושלים
עומדים על כ-45%
בהשוואה לכ-21%
בכלל הארץ

הפערים קיימים בכל קבוצות האוכלוסייה לפי מגדר ומגזר, למעט גברים חרדים

מקור: עיבודים לסקר הוצאות משק הבית של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שנת 2017. חרדים: לפי הגדרה עצמית.

- השינויים הדמוגרפיים, ובפרט הגידול המואץ של החברה החרדית, מחייבים היערכות בכל תחומי החיים ובכלל זה בשוק העבודה שיאפשרו שגשוג חברתי וכלכלי
- לכל אחת מהאוכלוסיות תרבות ומאפיינים משלה. ניסיון לעצב מדיניות ללא הבנה והתייחסות למאפיינים הייחודיים של כל אוכלוסייה, אינו נכון וכנראה גם לא יצליח
- המדיניות צריכה להביא בחשבון את כלל האוכלוסיות – כולל האוכלוסייה היהודית הלא-חרדית – תוך שמירה על ערכי בסיס כשוויון וכבוד האדם וחירותו

לשילוב מוצלח נדרשת ההירתמות של:

- **הממשלה** - בהיותה המעסיק הגדול במשק וכקובעת מדיניות
- **השלטון המקומי** - השפעה רבה, לעיתים מעבר להשפעה ברמת המדינה: פיתוח כלכלי וחברתי, ייזום, רתימת הרשויות, גיוס מקורות ועוד
- **המעסיקים** - יכולת ההשפעה והשינוי של המגזר העסקי מרכזית ומהותית בתהליך. בנוסף, פתרון למחסור בעובדים, הגדלת היצירתיות והחדשנות, העלאת הפריון והרווחיות ועוד
- **האוכלוסיות השונות**

הגידול המשמעותי הצפוי בחלקה של החברה החרדית באוכלוסייה מחייב גם אותה להיות קשובה לצרכי האוכלוסיות האחרות

תודה על ההקשבה

ניצה (קלינר) קסיר